

Ціна: 50 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XVIII

КВІТЕНЬ — 1967 — APRIL

Ч. 207

diasporiana.org.ua

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Кмета-Ічнянський І. — Дві поезії	1
Драч Іван — Матері від блудного сина	1
Павличко Д. — Дві поезії	1
Скорупський Вол. — З нових поезій	2
Гак Анатоль — Пан Гнида, оповідання	3
Сварог В. — Люди з дев'ятьма життями	8
Галан Анатоль — Моторошна дійсність	11
Неприцький-Грановський О. — З нових поезій	13
Чапленко В. — Перше число журналу "Мовознавство"	15
Крюба Є. — "Тіні забутих предків" у Парижі	17
Шаповал І. — У пошуках скарбів	24

Дописи. Листування. З нових видань.

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Торошенко Юрій, Віндзор, Канада 1

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Дзвоник Остап, Кенора, Канада	10.00
Маковійчук Анатоль, Чикаго, США	5.00
Слюсар Данило, Лондон, Канада	4.00
Грановський О., Міннеаполіс, США	2.00
Говорун Надія, Торонто, Канада	2.00
Михайлишин П., Форт Вілліям, Канада	2.00
Мулевич Людмила, Торонто, Канада	2.00
Лисенко Іван, Чикаго, США	2.00
Цимбаліст Стефанія, Детройт, США	2.00
Голинський Михайло, Едмонтон, Канада	1.50
Ходаченко Михайло, Торонто, Канада	1.50
Довбачук П., Сомерсет, Канада	1.00
Буштрук Є., Пікерінг, Канада	1.00
Синявський А., Марвежоль, Франція	1.00

«НОВІ ДНІ»

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во «Нові Дні», редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

У Канаді: 4.50 дол. канадських на рік;
У США: 5.00 дол. американських на рік;
В Австралії: 3.50 дол. австралійських на рік;
У Франції: 20 франків на рік;
В Англії: 30 шілінгів (без змін);
В усіх інших країнах Європи: 4.50 дол. ам.
У Венецуелі: 4.50 дол. канадських;
Усі інші країни Південної Америки: 3.00 дол.

канадських.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
South Australia

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

Гуменюк Дмитро, Торонто, Канада	1.00
Парафенко В., Торонто, Канада	1.00
Жаботинський І., Торонто, Канада	0.50
Лимар Ф., Порт Альберні, Канада	0.50

Щире спасибі всім за допомогу! РЕД.

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

НА ПОШАНУ ПРЕСИ — СОВІСТИ НАЦІЇ. Кінець березня й початок квітня в Торонті проходили під знаком пошани преси. Останній тиждень березня був тижнем канадської преси. У п'ятницю 31 березня відбувся традиційний баль преси ("Бай-Лайн Балл") у двох великих залах найбільшого готелю Канади "Роял Йорк". Там відбувся вибір Королеви Преси Канади на 1967 рік. Ми не виставили кандидатки від "Нових Днів" через брак часу (та й видатки ж на це треба!). Від усіх українців була кандидаткою панна Іванка Боднарчук, яка обрана королевою української преси (див. попереднє число "Н. Днів").

У суботу 1 квітня в "Канадській Залі" готелю Роял Йорк відбувся обід, який дав уряд Онтаріо на пошану преси. Майстром церемоній був п. Ф. А. Вени (міністерство Туризму та Інформації), уряд Онтаріо заступав міністер Аллан Гросман.

Отже, на нашому фоті на першій сторінці обкладинки: українська група на цьому обіді (і дехто з визначніших осіб інших націй), зліва: д-р Й. Кіршбавм (голова Асоціації Етнічної преси в Торонті, словак), пані Е. Гросман (дружина міністра А. Гросмана), пані Алла Гавриш (дружина редактора "Молодої України"), п. Аллан Гросман (міністер поправчих установ), М. Гавриш (редактор "Молодої України"), п. Грегорі Кларк (найстарший журналіст Канади — 85 років, працює в "Торонто Телеграм Віклі", визначний канадський майстер короткого оповідання, П. Волиняк ("Нові Дні"), пані М. Яремко (дружина міністра Івана Яремка, який саме тоді відпочивав на Флориді, тому його мила й симпатична дружина на обіді була сама), панна Жєня Шкурат ("Нові Дні"), п. В. Левницький ("Новий Шлях") з дружиною. Редактора "Вільного Слова" д-ра С. Росохи нема на фоті, бо він десь фотографувався з "великим начальством"

Читачів, мабуть, здивує: що це за Жєня Шкурат в "Нових Днях" появилася? Це найголовніша заступниця найголовнішого редактора "Нових Днів"! Як бачите, воно мале, дуже миле й симпатичне (і ще й розумне!). Живе воно, це симпатичне мале, в Монреалі і час до часу допомагає мені ходити на бали, обіди і вспкі інші урочистості. Іншої допомоги з неї не дуже то багато... Хіба що поскладає листи, порозкидані по всій каті, на гарні купки, а я їх потім мушу розкидати, щоб щось у тих акуратних купках знайти...

Це моя таборова землячка (у таборі вона була ще меншою і симпатичнішою!), математик — закінчила Монреальський університет.

На початку тижня до Торонта приїхала велика група ФРАНЦУЗЬКИХ ЖУРНАЛІСТІВ з провінції Квебек. Це були гості нашої Кан. Асоціації Етнічної Преси, бо восени минулого року всі етнічні редактори їздили в Квебек і цілий тиждень були гостями французької спілки журналістів і уряду Квебеку.

З цієї нагоди уряд Онтаріо у п'ятницю 7 квітня улаштував бенкет в готелі "Роял Йорк". Перед бенкетом відбулась пресова конференція, у якій взяли участь наші гості і редактори етнічної преси (див. фота на 3-ій стор. обкладинки).

Христос Воскрес!

Ів. КМЕТА-ІЧНЯНСЬКИЙ

СТРАСТІ

Ой, ішов Ісус тихий та смутний,
бо на хрест вели. Вели без вини...
Та ще й «древо» ніс, був той хрест важкий.
Ридали в путі матері — жінки.
«Мій Племянничку, ти зоре ясна,
Чого ж Бог мовчить... Хіба Він не зна?»
Саломія в крик... З Магдалиною.
Матір Іоан вів сум-тихую...
Обернувся Ісус, ніжно глянувши:
«Жени, схороніть сльози надальше...»

1967.

Філадельфія

ВЕЛИКДЕНЬ

Ласкава весно — щаслива сестро!
Знайшлась-вернулась... З живим оркестром,
Весільним птаством в садах. На волі...
Зимі — мов вирок: кінець! Доволі.
Ти владна, весно, — мій дух одужав;
пливеш від сонця, пливеш у душу.
І вже — Великдень! Мов князь, він кличе:
святить надію... Життя велить!
І сходять, сходять квітки на згарі.
Нарву Україні, всі їй — Варвари...

Іван ДРАЧ

МАТЕРІ ВІД БЛУДНОГО СИНА

Суть поезії — повернути людським
словам їх первісне, тобто найчистіше і
найваговіше значення.

Поль ЕЛЮАР

Ну, як мені впасти до ніг твоїх босих
Крізь стогін гундосих зачумлених слів?!
Ти ходиш по вічних задуманих росах,
А я тебе, мамо, і досі не стрів...
Я — блудний мізинок твій. Світу ж багато.
Мене ти пустила в далекі світи.
Повір, я не зваблюсь на долю пихату.
Та скільки ж мені ще іти та іти...
Що говориш? Та й сили ж мені доручила
Твоя всепрощаюча чесна рука!
Боюсь я, що зломить мене моя сила,
Така ж вона чорна, могутня й терпка.
Такі ж маю крила, що й краю не маю.
Таке ж моє небо, аж дике в бровах...
Та віриш мені ти — ту віру безкраю
Я на ніч усюди кладу в головах!
Свій клекіт стосонцевий, клекіт свободний
Морозом іронії взявсь пропекти,
Я ж дуже прискіпливий, злий і холодний —
Я вперше до тебе звернувся на «ти».

Що говориш? Куди ж мені, мамо, без тебе,
Та тільки до тебе іти ще та йти,
Іти, як до неба, до вічного неба —
Я ж вперше до тебе звернувся на «ти»...

Дмитро ПАВЛИЧКО

О РІДНЕ СЛОВО, ЩО БЕЗ ТЕБЕ Я?

О рідне слово, що без тебе я?!
Осмійний людьми кретин-стиляга,
Безрідний, кволий, жебручний блудяга,
Що сам забув давно своє ім'я.
Моє ти серце, пісня і відвага.
І прізвище, і сила, і сім'я.
Ти вся душа нескована моя,
В найтяжчі дні — надія і насага.
Тебе у спадок віддали мені
Мої батьки і предки невідомі,
Що гинули за тебе на вогні.
Тож не засни в запиленому томі,
В тій незакопаній, страшній труні —
Дзвени в моїм і в правнуковім домі!

ЯКБИ Я ВТРАТИВ ОЧІ, УКРАЇНО

Якби я втратив очі, Україно,
То зміг би жити, не бачачи лугів,

Поліських плес, дніпровських берегів,
Де на покосах, наче хвилі, сіно.

Мені і в непроглядній пітьмі днів
Твоя лунала б мова солов'їно,
І світ, що ти дала мені у віно,
У сяйві слова знову б заяснів.

А глухоти не зможу перенести,
Бо не замінять співу мертві жести,
Ні вся природа та краса твоя.

Глядіть на труд всечасної обнови,
Але не чуть твоєї пісні-мови —
Ото була б загибель-смерть моя.

Володимир СКОРУПСЬКИЙ

З НОВИХ ПОЕЗІЙ

(Із збірки «Айстри невідцві лі», яка готується до друку)

До берега, де верби і стежки,
Не підпливе ні корабель, ні море.
Плигають карасями там зірки
І місяць веслами об хвилі поре.

Багно бере лотосами у бран
І чаплин слід і покладки чайні,
Луги гудуть джмелями, мов орган,
І легіт плутається в осочині.

Вечірній дзвін вістить кінчати труд,
Зове на гнізда всі вернутись крила,
І запах стелиться з-над м'ят і рут,
Щоб жаль втишити, як не вийде мила

Садок із м'ятою і жасминами
Не збогіший від ладану на пах.
Прийди! Нехай молитва, як у храмі,
На наших спраглих оживе вустах.

Про ніжність поспитаємо лілеї,
Від розмарина випросим блакить,
Идучи поміж троянд уздовж алеї,
Духм'янно їх вп'ємо і мисль і мить.

І конюшину із п'яти платками
Між вузлики укриєм під грудьми,
Щоб щастя не минало нас із днями,
Забутими і Богом і людьми.

Відходить літо, осінь сум пряде,
Ні маків, ні волошок серед лану.
Гілля костисте, наге і худе,
Для птиць і бур бідніє на приману.

Пропахлий став від конопель
Вже злив не вилле, що несуть потоки,
Небавом твань покине журавель,
Між стін чотири ув'язняться кроки.

Все ж ти порожніх не заламує рук
І сліз не лий, що гине все на світі,
Бо далечі не заснує павук,
Хочби і плів, як посторонки, сіті.

Чабан зганяє вівці з полонин
До влітку спорожнілої обори.
Сопілка мовкне, синіє полин
І мох обліплює гриби і гори.

І сад, листки роняючи між трав, —
Безрадісний, що чорнотою коле,
І мжичка, зрікшись про красу уяв,
Кладе, де не попало, частоколи.

Але малечі тнуть із верб дудки
І повнять двір, заходячись від сміху,
А ми для них клопочемо зірки
Про путь щасливу родові на втіху.

На пожовть дуба і беріз сіризну
Не відкликайся, як на час на тризну,
Де пурпур наливає до ягід
Рясний свербигуз і колючий глід.

Зелених кіс не зчісує смерека,
Хоча пройшла по ній гроза і спека,
Підпеньки товпляться довкола пнів
І білок вабить жолудь до стрибків.

Ще синь не кидає на флейті грати,
У вирій провожаючи крилатих,
Руниться зерно поміж скиб масних
І не жаліє сну, ні сил шпарких.

Готуючись до жнив, під урожай
Ми спорожняєм кошниці і клуні,
Та сторожем їх стати, не благай,
Душі моєї спрагненої юні.

Спиняє тільки ніч мандрівника.
Цілунок, хоч охмелює докраю,
Не дасть застоюватись край бузка
І міртом не вквітчати короваю.

Поваблюй, наче мідяки з кишень,
Теж і пісні між діток сипонуті,
Бо лиш тоді лячний осінній день,
Як наших душ нікому вже збагнути.

Пан Гнида

(Із переказів моїх предків)

Мій прадід, народжений 1754 року, походив із села Гупалівки на Полтавщині. Не помирившись за щось з батьком, він, вісімнадцятилітній парубок, утік із дому в запорозькі степи і найнявся там до хуторянина Матвія Редьки за робітника. Неподалеку від Редьчиного хутора лежало над річкою невеличке село з приземкуватою церквічкою на пагорку. А обіч того села, тільки вже по другий бік річки, височіла панська оселя; обгороджена довкола високим частоколом, здаля вона здавалася одним із військових укріплень, що запорожці будували їх на кордонах своїх земель. Відступивши геть від частоколу, зводилися над землею господарські будівлі: стайня, воловня, свинарня, клуня... А ще далі — там купчилися на одшибі стоги панського сіна.

Власник цього маєтку, пан Гнида, донедавна козакував на Січі. Був із нього не звичайний козак-рядовик, а якийсь підпанок. І докозакувався він до чорт-зна чого: ласий на гроші, нагріб потай від свого товариства повну торбу скарбових червінців, сів верхи на коня і дряпнув світ-заочі із коша в степи. Тікали тоді було куди: навколо, скільки оком зглянеш, стелилася хвиляста степова безкрайність; і тільки де-не-де маячили в сизому мареві поодинокі козацькі зимовники, села та хутори новосельців із Гетьманщини. Гнида прямував на північ. Через тиждень своїх мандріз, натомлений у дорозі, завернув до оселі багатого пана перепочити. Господар оселі, стара людина, належав до тих панів-зайд, які ще до зруйнування Січі поспішали загарбувати запорозькі землі, розводячи на них табуни коней, череди худоби, отари овець. Жив цей пан удвох із дочкою Маврою, підстаркуватою дівкою. Мавра одразу ж упала Гниді в око. Одна дочка в багатого батька, міркував Гнида, — це багато важить. Та й з себе не якась нетіпаха: ставна, дебела, білолиця. До всього — хазяйновита. Батько ще в ліжку вилежується, а вона скочить по-парубоцькому верхи на коня — і подалася оглядати в степи отару. Отож, почав Гнида залицятися до Маври, ба, свататися. Бо і йому вже добиралося до сорока років. А щоб дочка багатого пана не мала його за козак-гольтіпаку, Гнида показав дівці украдені в коші червінці (Ось, мовляв, який з нього багатій!). Що то за гроші, — розповів докладно. Сам він, казав Гнида, досі козакував у Січі. Тим часом його старий батько провадив у Гетьманщині велике господарство. Нещодавно Бог забрав батька до себе. Господарство батькове дісталася старшому синові; натомість він, запорозький козак Гнида, одержав у спадщину від батька оці гроші. А тепер іде в степи шукати собі такого місця, де можна було б розбудувати власне господарство. Козакувати, мовляв, годі: козачинні находить кінєнь.

Маврі, що так само була ласа до грошей, яскравими зорями спалахнули очі, коли вона побачила перед собою повну торбу золотих червінців. Та й сам Гнида не здався їй нелюбом: хоч і дрібнуватий, проте міцної будови козак. Інша річ — його прізвище: Гнида! Воно таке неподобне, що навіть ніяково при людях вимовляти. Про це Мавра й стала казати Гниді:

— Я не від того, дорогий гостю, щоб на рушнику з тобою стати. Тільки ж прізвище твоє нелюдське. Мій дядько, — вона зиркнула очима на стіну, де висів портрет військової людини, — що служить десь близько біля цариці, як довідається, що я взяла шлюб з якимсь... Гнидою, то відцурається від мене навкі.

— Про це, голубко, і в голову собі не покладай, — заспокоював її Гнида. — Я й сам давно вже вирішив змінити своє прізвище на інше. Але в Січі не можна було цього зробити.

— А яке ж ти уподобав собі нове прізвище — поцікавилася Мавра.

— Думаю змінити Гниду на Гнедіна, — відповів Гнида. — Чи подобається тобі? — запитав.

— Ще б пак! — зраділо вигукнула Мавра. — З таким прізвищем не соромно буде їхати в Петербург до мого дядька в гості.

— Та це ще й не все, що я зроблю задля тебе, мое серденько, — підлащувався Гнида до панської дочки. — Відітну в себе на голові козацького оселедця й геть чисто обголю сваї вуса, щоб бути подібним до твого дядька.

Почувши таке від гостя, Мавра не всиділа — встала з стільця і, простягнувши Гниді руку, сказала: — Якщо так, то ходімо, гостю, до мого батька.

Старий пан і не думав іти з дочкою на суперечки. Навпаки, зрадів: може таки йому доведеться почукикати на руках котрогось із своїх онуків. Проте, бажання його не здійснилося: за півроку старий віддав Богові душу; а всі його добра дісталися дочці з зятем. Гнида, як і обіцяв Маврі, підтяв у себе на голові козацького оселедця й обголю вуса, але щодо свого прізвища, то проминуло чимало часу, поки він спромігся змінити Гниду на Гнедіна. Тим то навколишні селяни й хуторяни, як і раніше, звали пана Гнидою, його жінку Гнидиною, а дітей, коли вони стали народжуватися, — Гниденятами. Та пани не звертали на те уваги. Жили собі мирно, заможно, щасливо. І тільки згодом Гнидиха стала помічати — чогось її чоловік жахається, кризь сон уночі. А часом, прокинувшись, зведеться на лікоть, прислухається до шереху за вікном. Не змовчала — запитала:

— Ніякого гріха, жіжко, я на своїй душі не маю, — відповів Гнида. — Мене непокоять наші гроші. Заскочать якісь степові харчизники, пограбують, а може й нас обох повбивають.

— То вмуруймо їх, чоловіче, у стіну, — стала радити Гнидиха. — Злодії ніколи не здогадаються, де ми переховуємо гроші.

Так і зробили: склали гроші в залізну скриньку і вмурвали її в стіну, що в їхніх покоях. А щоб

заличувати те місце, повісили на стіні портрет Гнидишиного дядька. І живуть собі далі. Одначе, Гнида й після того не кидав думати про запорожців: знав — січовики ніколи не подарують йому украдених у коші грошей. Так воно приблизно й сталося: запорожці шукали Гниду протягом двох років у степу, одначе ніяк не могли натрапити на його слід. Та, може, ніколи й не натрапили б, коли б не один випадок. Вертався якось увосени невеличкий загін запорожців з об'їзду північносхідніх кордонів запорозьких земель. Одного дня, рано-вранці, січовики наткнулися в степу на старого чабана з великою остою овець.

— Здоров був, діду! — привіталися. — З тим днем, що сьогодні!

— Спасибі вам, панове запорожці, — відказав чабан.

— Чию це ти отару пасеш?

— Панську.

— То скажи нам: чи пригостив би нас твій пан, якби ми завітали до його оселі?

— Чом же не пригостив би? Таж мій пан і сам побував у запорожцях.

— Невже? А як же його на прізвище? Може, ми його знаємо?

— Може й знаєте. Гнидою він прозивається.

— Гнидою? — пеареглянулися між собою запорожці (Чи не той, що вкрав у коші грофі?).

— Атож. Кілька років тому прибівся сюди з Січі. Пристав у прийми до панської дочки. Вже двоє діток Бог їм послав.

— А чи ж далеко звідси до оселі пана Гниди?

— Як виїдете он на той пригорок, — показав чабан гирлигою на захід сонця, — то самі побачите.

— Спасибі тобі, діду!

І всі, як один, ударили по конях.

Ото саме під ту пору мій прадід коротав дні свого наймитського життя на Редьчиному хуторі. Заробляв гроші, щоб, як настане пора, було б за що справити весілля. Молоду собі він уже мав на приміті: Гнидишина покоївка, Ганна на ймення. У степи Ганна прийшла з Гетьманщини п'ятнадцятилітньою дівчиною. Удвох із старшим братом. Брат, що працював у пана Гниди за наймита, через рік умер від застуди, а осирітілу дівчину Гнидиша взяла до своїх покоїв. Ганна була на три роки молодша від мого прадіда тим то він не квапився дружитися з нею. Нехай, думав, ще трохи підросте та грошей собі на спідницю заробить. Проте, гуляючого часу просив у дядька Матвія кобилу Хортицю і мчав нею до Ганни в гості. Дівчина мала чим пригостити парубка: і напоїть його, і нагодує, і латку, як одежина в нього подереться, вкине.

Якось уранці пораяється мій прадід із господарем біля стайні і раптом бачить: на подвір'я в'їжджає на буланому коні Семен Гуцало, Редьчин кум, що неподалеку сидів у степу хутором. Привітавшись, гукає до Редьки:

— Бери, куме, коня та й гайда дивитися на запорожців!

— На яких запорожців? — здивовано глянув на нього Редька. — Де вони тут узялися?

— Приїхали з Січі до пана Гниди в гості. Повний двір, кажуть, назбиралося.

— То їдь, куме, сам, — махнув рукою Редька. — У мене болить нога. Не всиджу на коні. А вертаючись назад, заскоч сюди — розкажеш нам про запорожців.

— Гаразд! — погодився Гуцало. Повернувши коля до воріт, потюпав із подвір'я.

А мій прадід, чувши їхню розмову, став просити господаря, щоб він пустив його подивитися на запорожців.

— Пустіть, дядьку Матвію, — казав благально. — Я ще зроду не бачив, які ті запорожці.

Редька якось хвилину противився, — запорожці, мовляв, такі самі люди, як і всі, — потім, бачачи, що парубок не відходить від нього, сказав:

— Добре. Бери, Остапе, Хортицю та й їдь дивитися на запорожців. Та гляди не наближайся до них. Цур їм пек!

— Ні, дядьку Матвію, — запевнив прадід свого господаря, — не під'їждатиму. Я дивитимуся на них від стогів панського сіна.

Нарядився в нову свиту, наклав на голову байбакову шапку, підперезався червоним поясом (може, Ганну доведеться побачити!) і, сівши на Хортицю верхи, увчав поскакав у напрямку Гнидиної оселі. Ще здала побачив стовпище вершників, що топцювалися своїми кіньми коло стогів сіна. Мій прадід прилучився до них. Сидячи верхи на кобилі, шукає очима запорожців. Де ж вони є? Ага, он там... Біля Гнидиних воріт стояло, мабуть, із п'ятнадцятеро коней. Три запорожці, в смушевих шапках, з ратищами за спинами, тримали тих коней за поводи. А з панського подвір'я, із-за частоколу, ввесь час чувся голосний гомін.

— Що воно там діється? — ні до кого не звертаючись, запитував хуторянин у довгому кобеняку. — Через той чортів частокіл нічого не видно.

— Еге ж, — погоджувався з ним його сусід, що сидів на сивому коні. — Добре було під'їхати ближче.

— Ану спробуй наблизитися! — почувся чийсь хкрипкуватий голос. — Закаєся!

— А чого мені каються?

— Та того, що як запорожці запримітять, то можуть шию тобі нашмагати. От чого!

— То можна ж тільки прискочити до частоколу, зирнути через верх, та й назад, — знову обізвався хуторянин у довгому кобеняку. — Але хто на таке зважиться? Якби хтось із молодших спробував шастя.

— Та в кого прудкий кінь, — додав іще котрийсь.

— А хто ж серед нас аймолодший? — крутився на своєму буланому коні Семен Гуцало, Редьчин кум. Натрапивши очима мого прадіда, загукав: — Остапе! Чого ж ти мовчиш? Адже твоя Хортиця така прудка, що Вовчу перескочить, і хвоста не замочить.

А слідом за Гуцалом поспішали й інші хуторяни:

— Спробуй, парубче, щастя!

— Не бійся!

— В один дух прискоч до частоколу, зазирни на подвір'я, та й назад...

Мій прадід протягом кількох хвилин відмовлявся, хоч очима вже націлявся на частокіл — трохи праворуч від воріт. І, нарешті, зважився. Спробую, думав. Або пан, або пропав. Тільки треба влучити таку хвилину, коли запорожці дивитимуться в протилежний бік. Ага, ось вони лагодяться запалювати свої люльки. Ну, Хортице, понатужся! Прадід смикнув за повід, торкнув закаблуками чобіт кобилу під боки і, нокнувши, вітром полетів до частоколу. Можливо, все було б гаразд, але Хортиця, як на біду, схибнула: злякавшись чогось, кобила скрутила ліворуч і з усього розгону ввігнала грудиною між запорозькі коні. Ще більше: штовхнула одного із запорожців мордою в потилицю. Ех, як обернеться той січовик та як ошморужить мого прадіда нагаєм по плечах, то мій прадок, тільки трохи відскочивши кобилою геть, так і бебехнувся з Хортиці на землю. І вже не дійшов, а дошкандибав до найближчого стога. Сидить там, чухається та облапує сам себе руками. Лапнув за праве плече — свита наскрізь пересічена, попробував штани — очкур луснув, підніс руку до рота — кров із носа капає. А кобили й близько нема: вихаючи на бігу задом, Хортиця шодуху поскакала додому.

Що ж діялося на панському подвір'ї? Про те мій прадід довідався наступної неділі від Ганни. Уставши рано-вранці, Ганна бачила, як до воріт підїхали озброєні люди. Бачила також напівроздягненого пана Гниду, коли він, вискочивши із дверей, що виходили в сад, подався кудись у напрямку току. Дівчина злякалася: подумала — грабіжники. Мерщій побралася драбиною на горище панського будинку, щоб заховатися там. Ото звідти, у невеличке віконечко, що в даху, Ганна і спостерігала все те, що діялося в пана Гниди на подвір'ї.

Запорожці довго тарабанили кулаками в засунуті зсередини ворота, однак ніхто до них не виходив. Тоді один із наймолодших січовиків переліз через частокіл, відсунув та відчинив ворота, і запорожці цідою юрбою ввалили на подвір'я. Роздивляються на всі боки, позирають на вікна панського будинку, а далі, посходивши на піддашся, заходились стукати в двері. Але ніхто на той стукіт не обзивався. Тоді сивоусий запорожець, якого січовики називали отаманом, загадав постукати у вікно. Постукали. Аж тоді торгнув хтось із середини дверми, і на поріг вийшла Гнидиха. Заспана, сердита, з великим шалем на плечах. Запорожці її не здивували: вона їх, очевидно, бачила у вікно.

— Хто тут товчється попід віконню? — гримнула зозла на запорожців. Дітей мені поперелякували.

— Добридень, Гнидихо! — поштиво доторкнувся рукою до своєї шапки отаман.

— Чого вам тут треба? — не відповідаючи на отаманове привітання, запитала Гнидиха.

НОВІ ДНІ, КВІТЕНЬ, 1967

— Хочемо бачити пана Гниду, — відказав отаман.

— Ніякого Гниди тут нема. Цей маєток належить панові Гнедінові. Ви заблудилися.

— Ні, Гнидихо, ми не заблукалися, — заперечливо мотнув головою отаман. — Приїхали туди, куди нам треба. Бо саме тут живе пан Гнида.

— Що ти, старий, верзеш?! — гнівно блиснула Гнидиха на отамана очима. — “Гнида! Гнида!” Я можу тобі показати царський папер, у якому написано прізвище мого чоловіка — Гнедін.

— Папера царського не показуй, Гнидихо, — провадив далі отаман. — Його не для нас писано. А якщо хочеш, щоб ми тобі повірили, то покажи нам живого пана Гнедіна.

— Де ж я його вам візьму, коли мій чоловік ще вдосвіта поїхав до Харкова. Повернеться тільки за два тижні.

І Гнидиха вже задкує з порога до покоїв, однак отаман і собі ступає слідом за нею.

— Стривай, Гнидихо, — каже, — не квапся зачиняти двері. Якщо твого чоловіка нема вдома, то скажи нам, де ви переховуєте свої гроші?

Від цього отаманового запитання Гнидиха не тільки затремтіла, а й злякано витріщила на січовиків свої очі.

— То ви, мабуть, не запорожці, а степові грабіжники? — квапливо береться вона зачиняти двері.

— Ні, ми, Гнидихо, таки справжні козаки із Запорозької Січі, — став запевняти її отаман. — Не бійся нас. Тільки покажи нам свої гроші.

— З якої речі? Яке вам діло до наших грошей?! — обізвалася із-за напівзачинених дверей Гнидиха. — Забирайтеся геть із мого подвір'я! — І грякнувши дверми, зачинилася. Ще й на засув, чути було, засунулась.

— Клята збіса молодиця! — почухав отаман потилицю, рушаючи з піддашся на подвір'я. — Що нам, хлопці, з нею робити? Давайте радитися.

Запорожці загомоніли:

— Узяти її на допит! Чого з нею цяцькатися?

— Зробити їй настрашку!

— Нагнати доброго холоду!

— Нічим таким ви її не налякаєте, — став посеред гурту запорожець з пов'язкою на правому очі.

— А що ж, на твою думку, Вариводо, ми мали б зробити з цією пиндючною бабою? — запитують гуртом.

— Посадити її голою гелою на гарячу сковороду — от що! — рубонув Варивода поперед себе рукою. — Тоді вона враз стане податливішою.

Січовикам Вариводина пропозиція сподобалася — загукали:

— Справді! Посадімо Гнидиху на гарячу сковороду!

— Підсмажмо її!

— Зробімо з неї печенку!

А потім усі гуртом до отамана:

— Чи як, батьку?

— Що ж, можна полікувати Гнидиху і гарячою

сковородою, — погодився отаман. — Тільки не посправжньому, хлопці, — жартома. Бо ми ж не якісь мучителі, щоб підсмажувати на гарячій сковороді тіло живої людини.

Далі отаман загадав трьом запорожцям піти обшукати всю панську садибу — чи не заховався десь, бува, Гнида. А до тих, що залишилися з ним, сказав:

— Розведіть, хлопці, вогонь. А ти, Вариводо, збігай до панської кухні і роздобудь там найбільшу сковороду. Та й чаплію не забудь захопити.

За п'ять-десять хвилин посеред Гнидиного подвір'я палаю багаття, над яким Варивода тримав чаплією велику сковороду. Тим часом отаман наказував запорожцям:

— Тож слухайте, хлопці, як ми маємо підсмажувати Гнидиху. Ви, Свистоплясе та Дзигу, коли я моргну до вас, візьмете її попід руки і садовитимете на сковороду. А ти, Вариводо, поставиш чаплією сковороду он та тому ослоні. Тільки гляди мені: якщо Гнидиха й справді зважиться сісти, то ти в один мах вихопи з-під неї сковороду. Щоб не обкелася часом. Бо ми — ще раз кажу вам — не якісь мучителі...

Ледве отаман закінчив своє слово, як із будинку на піддашшя вийшла Гнидиха. У сукняній куцині, в чоботях, пов'язана на голові шерстяною хусткою, — так вона одягалася, коли їхала кудись верхи на коні. Побачивши багаття на подвір'ї, обурилася, розкричалась:

— Що за своєвільство?! Хто вам дозволив розводити вогонь на чужому подвір'ї? Ви можете спалити оселю. Зараз же потушіть.

Запорожці стояли мовчки, наче не до них казано. Декотрі, щоправда, посміхалися. Така поведінка запорожців украй розгнівала Гнидиху. Розлючена, зчервоніла на виду, вона швидкою ступою зійшла з піддашшя на подвір'я, підсмикнула руками з обох боків спідницю і розігнала була, щоб затоптувати чобітьми багаття, але отаман перепинив її своєю рукою.

— Стривай, Гнидихо! — гукнув. — Ми й самі це зробимо. Тільки скажи нам, де лежать ваші гроші?

— Одчепися від мене, старе луб'я! — відштовхнула Гнидиха отамана геть, і вже починає затоптувати багаття.

Отаман моргнув до своїх хлопців. Свистопляс із Дзигу миттю схопили Гнидиху попід руки. А Варивода тим часом приладжував на ослоні гарячу сковороду. Гнидиха, зметукувавши до чого воно йдеться, наче охижіла. Як? Її, пані Гнедіну, чий дядько близько біля цариці служить, запорожці хочуть обезчестити? На гарячу сковороду посадити? Роз'ярилася, запручалася, заметалася, — намагається виборсатися із чужих рук. І на всі лади кляне та лає запорожців:

— Розбійники! Харцизяки! Гаспиди прокляті! Я поїду до цариці на вас скаржитися...

— Ідь, Гнидихо, хоч і до самого чорта! — гукають їй над самим вухом Свистопляс із Дзигу. — А на сковороді ми тебе таки підсмажимо.

І, наблизившись із Гнидихою до ослону, тиснуть її донизу, ніби й справді садовлять на сковороду.

Гнидиха, проте, не вгамовується, аж уся задихається, борсається та відбивається від них.

— Або сідай, Гнидихо, на гарячу сковороду, — звертається до неї отаман, — або скажи, де ви з чоловіком заховали гроші?

Гнидиха ще й далі не корилася запорожцям — опиналася, борсалася, відштовхувала від себе Свистопляса та Дзигу, аж доки не відчула, як хтось іззаду доторкнувся до її спідниці. Від цього дотику Гнидиху спалило. "Закачують спідницю!" — мигнула гостра думка. І — не витримала — заволала:

— Зупиніться, соромітники! Не безчестьте мене! Я скажу вам, де лежать наші гроші.

Запорожці випустили Гнидиху з рук. Повела вона їх до своїх покоїв, показала, де вони з чоловіком умурували в стіну гроші. Січовики виколупали шаблями залізну скриньку із стіни, винесли її на подвір'я, поставили на ослоні, відкрили — золоті червінці соняшним блиском ударили їм у очі. Дивляться на них — не надивляться. Після озираються на двері, але Гнидиха не виходить на піддашшя: червінців січовики їй уже не повернуть. Коли це бачать — із-за будинку виткнулися троє запорожців, що отаман загадав їм шукати Гниду. І не самі йдуть: з ними плентається якесь опудало — в довгополому балахоні наопашки, без шапки, з розкуйовдженим волоссям.

— Та невже ж це Гнида? — спало котромусь з уст.

— А то ж який дідько! — обізвався другий.

— Так безвусий же?

— Ото, видно, обголився, щоб ми його не пізнали.

Запорожці не помилилися: то був Гнида. Не доходя кілька ступнів до них, зупинився. Стоїть мовчазний, понурий, дивиться в землю. З-під балахона визирає спідня білизна; у волоссі повно солом'яної потерті.

— Де ви його, хлопці, знайшли? — запитує отаман.

— На току. З головою зарився в солому. Шаблями намацали.

— То поведіть же його спершу до покоїв, нехай хоч трохи причепуриться, — звелів отаман. — Бо з таким нечосою нам не випадає розмовляти.

Запорожці, що привели Гниду, пішли з ним до панських покоїв.

— Біжи, Вариводо, до річки, перепливи човном на той бік і припроваль сюди священника, — наказав Вариводі отаман. — Треба ж, щоб Гнида висподідався перед смертю.

Священик не забарився прибути до панського подвір'я. Старенький, немічний, з полотняною торбою в руках. Тоді отаман сказав покликати з покоїв Гниду. За якусь хвилину Гнида — умитий, причесаний, добре убраний — вийшов у супроводі запорожців із будинку на подвір'я. Стояв, як і раніше, мовчазний, понурий перед колишніми своїми товаришами. Слідом за чоловіком вийшла на піддашшя й Гнидиха. Вона ще й досі не могла второпати до чого воно йдеться: Гнида, видно, ні слова не сказав їй про крадені гроші.

Священника, що стояв за спинами запорожців, Гнидиха не запримітила.

— Бачиш, Гнидо, оці золоті червінці? — показав отаман рукою на скриньку з грішми. — Чиї вони? — запитав.

— Ваші, козацькі, — відповів тихо Гнида.

— А чого ж вони опинилися в тебе?

— Я їх украв у коші, — почувлася ще тихіша Гнидина хідповідь.

Та хоч як тихо говорив Гнида, проте Гнидиха виразно почула чоловікову відповідь. Заломила руки, нестямно скрикнула, — була б, мабуть, упала, коли б запорожці не скочили на піддашся та не підтримали її під руки.

— Відведіть матір до дітей, — кивнув отаман до запорожців. — Вона тут не потрібна. — Після, коли за Гнидихою зачинилися двері, звернувся до священника: — Висповідай, панотче, цього чоловіка, — показав рукою на Гниду, — бо він має бути страчений сьогодні.

Священик, діставши з торби єпітрахіль та хрест, підступив до Гниди, став із ним трохи осторонь і почав сповідати. Запорожці тим часом пересипали червінці із залізної скриньки в шкіряний мішок, пішли прив'язали його до отаманового сідла. Перед тим як повести стратенця на місце страти, отаман звелів запорожцям, щоб вони повели Гниду до покоїв, — нехай він попросається із своєю родиною. Однак Гнидиха не пустила їх до своїх покоїв. Почувши, чого її турбують, сказала із-за засунутих дверей:

— У мене нема чоловіка, а мої діти не мають батька. Ідіть собі з Богом.

Отаман подав знак. Два запорожці взяли Гниду попід руки, вивели за ворота, а звідти попрямували з ним до річки, де виднілися густі верби. Гнида тримався спокійно: колишній січовик, він добре знав запорозькі закони. Слідом за стратенцем ішов священник. Там, мім вербами, запорожці і повісили Гниду на товстій гілляці. Священик, прочитавши прощальну молитву, хотів був іти додому, але отаман затримав його:

— Зроби, панотче, ще одне боговгодне діло. Піди до вдови покійного, утіш її, заспокой. І скажи їй, нехай вона не кляне нас за те, що ми стратили її чоловіка. Такі, скажи, в запорожців закони.

Дійшовши до воріт панської оселі, запорожці посідали в сідла, познімали шапки, похрестилися в той бік, де стояла церква. Після, понадівавши шапки, рушили з місця. Застугоніла земля, заблискали вістрятиш, завихорилося позад вершників степова путьдоріженька. Січовики верталися туди, де в той час їхня рідна Січ-мати доживала останні дні свого існування.

Довічною вдовою залишилася Гнидиха. Викликала з Харкова якогось свого родича, передала на його руки все господарство, а сама стала доглядати та вирощувати своїх дітей. Мій прадід одружився з Ганною. Гнидиха подарувала Ганні теличку; а Матвій Редька дав моему прадідові пару бичків. Отож настав час шукати десь постійного пристановища. У сусід-

ньому селі їх чомусь не прийняли до громади. Тоді мої прадід із прабабою поналигували свою худобу і вирушили з нею шукати собі в степу нового притулку. На другий день по обіді, за сорок верст від Редьчиного хутора, вони натрапили два рядочки хаток по-обабіч річки. Зайшли до сільського писаря, і він — звичайно, за пляшку горілки — приписав моїх предків до сільської громади. Там, у тому селі, що нині називається містом, обоє вони дожили до глибокої старости. Навіть розбагатіли. Мали тринадцятеро дітей, мизинчком, тобто найменшим, серед них був мій дід, Дмитро Остапович, що народився 1805 році, а помер дев'яностовосьмилітньою людиною. Ото він, мій дід, і переповідав мені, учневі початкової міністерської народної школи, чути ним від своїх батькаматері. А часом, коли був під чаркою, то й пісні, складеної людьми про пана Гниду, було заспіває:

Як узяти запорожці
Гниду попід руки
Та й повели поміж верби
На вішальні муки.
Оце тобі, пане Гнидо,
Крадені червінці, —
Виси ж тепер, златолубе,
На вербовій гілці.
А ти, вдово, не вбивайся,
Не кляни нікого:
Твого пана покарано
Від самого Бога.

Нема сумніву, в основі переказу моїх предків про пана Гниду лежить реальна подія. Тим більше, що на території колишньої Гнидиної оселі, яка дісталася його нащадкам — панам Гнедіним, ще й напередодні революції 1917 року існувало "Гнединское ремесленное училище", яке селяни називали не інакше, як "гнидівською школою".

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

Future Fuel Oil Ltd. & Service Station

945 Bloor St. West — Toronto, Ont.

24-ГОДИННА

СОЛІДНА

І СКОРА ОБСЛУГА.

Чищення і направка фортеців безплатна.

Скористайте з доброї нагоди і замовляйте

оливу в нас.

Наші телефони:

Телефон бюро: LE 6-3551 Уночі: RO 2-9494

Люди з дев'ятьма життями

(Анатоль Гак. На двох трибунах. Оповідання й фейлетони. 1966.)

Друга світова війна вивела поза межі сталінської тюрми народів тисячі українців. Після різноманітних пригод ці маси людей опинилися в різних країнах, на різних континентах. Чи не більшість з них знайшла собі тривале місце оселення в Сполучених Штатах Північної Америки.

Під час своїх мандрів ця маса людей пережила багато всяких пригод — здебільшого сумних, нерідко трагічних, але часто й комічних. Можна не помиляючись сказати, що характер їхніх пригод був переважно зумовлений тими чи іншими особистими якостями цих людей — особливостями вдачі різних типів української людини.

Минулого року в світ вийшла збірка оповідань і фейлетонів Анатоль Гака широко відомого нашої читачській публіці під прибраним іменем Мартина Задеки — одного з найактивніших фейлетоністів нашої преси.

Анатоль Гак, автор переважно гумористичної складки хисту, дивлячись на довоколійний світ, спостерігаючи своїх земляків у різних ситуаціях їхнього, частенько химерного життя; земляків, що так часто мусили давати собі раду в незвичних умовах цілковито нового для них світу — насамперед бачить чи то веселе, чи то кумедне чи то оптимістичне. Він повен невмирущої віри в спроможність своїх земляків вижити в яких завгодно життєвих умовах.

Саме такі "концепції", якщо можна так висловитися, й виражені в більшості тих п'ятнадцяти оповідань, що становлять першу частину його збірки. Їхнім персонажам доводиться раз-у-раз потрапляти в трудні ситуації, але всім цим людям у великій мірі властива ота славнозвісна українська "живучість", характерна, мабуть, для більшості людей, не обтяжених надміром інтелектуалізму чи слабохарактерності. Наچه, коти, підкиїуті в повітря, вони незмінно опиняються на твердому ґрунті на всіх чотирьох лапках. Хто не проздрить цій чудовій здібності? Справжні козаки-невмираки.

Не вишукуючи оригінальних сюжетів, не домагаючись вигадливих стилістичних засобів, у традиційному неквапливому стилі українського побутового оповідання, Анатоль Гак виводить перед нами галерею характерів, в основному досить добре знайомих нам. Не так давно мені довелося відзначити, що кожен літературний твір повинен був би нести читачам нове знання про людину схопити типові, характери свого часу — оскільки основні проблеми літератури — це проблеми якостей людських особистостей.

Наш гуморист, проте, не ставить собі таких, скажати б, "психоаналітичних" завдань. Його персонажі, які дуже часто нагадують нам багатьох з наших знайомих, не відзначаються якоюсь особливою оригінальністю, не зазнають якихось карколомних пригод, але свою живучість, свою здатність управлятися з

обставинами показують досить переконливо. Це зовсім не значить, що вони завжди виходять переможцями з усіх життєвих труднощів. Зовсім ні. Але вони майже завжди знаходять у собі сили для дальшого спротиву ворожим силам життя.

Серед персонажів А. Гака трапляються й такі людці, що намагаються використати у власних своєкорисливих інтересах своїх ближніх, напр., в оповіданнях "Сандра" чи "Обоє-рябоє". Це вже відверто негативні типи. Але більшість героїв Гакових оповідань — це люди не лише не негативні, а просто собі звичайні люди, яким хочеться жити хоч скільки-небудь нормально, навіть у найненормальніших умовах, створених сталінським режимом та потворною війною.

Взагалі Анатоль Гак — гуморист з дуже добрим серцем. Йому куди більше до вподоби писати про симпатичних людей, ніж про поганих, лихих. Щодо цього, то, мабуть, особливо показове його оповідання "Земляки", з якими він зустрічається під час страшного бомбування Дрездена:

"Із-за рогу напіврозваленого будинку виступає якийсь чоловік. Слідом за ним іде ще один. О, їх там більше — четверо! Побачивши мене, поставали, видивляються, ніби силкуються розпізнати, що я за людина. По кількох хвилинах вирушають напроти мене. Молоді хлопці. З їхнього одягу бачу — "ости".

...І вже обступають мене з усіх боків, по-приятельському здоровкаються, потискують мені руку. А дотеперішня понурість де й поділася з їхніх облич: зраділі, веселі, привітні, усміхнені. Ще б пак! Земляка свого здибали... Ще ж, іще десять хвилин тому мені бракувало навіть горобиного цвірінкання, а тепер зо мною розмовляють живі люди. Та ще й які люди — мої земляки! Від них подихає широким степом, зеленими гаями і горошкуватим чорноземом. Розпитую хлопців: чи давно вони в Німеччині? Як їм пощастило врятуватися цієї ночі від смерті?

— До Німеччини, — розповідає парубок у капловухій шапці, — німці привезли нас три роки тому. Працювали ми в друкарні Гартмана. Від смерті врятувалися в бомбосховищі, що в монастирському саду. Всю ніч там просиділи. І набоялися й натрусилися. Сидимо ото, а над головами земля весь час двигить — от-от завалиться! Сьогодні вранці ми були поткнулися до друкарні, а тієї друкарні й подивитися нема на що. Розтрощена, розметана. Ми назад до бомбосховища. Думаємо: перечасуємо там. А після, трохи роздивившись, перебрався в монастир. Манашки кудись повтікали. То ми там і отаборилися. В одній комірчині знайшли три мішки пшениці, в другій скриню свічок. Можна жити. Свічками світимо, а з пшениці дівчата варять кашу".

А ось зворушлива історія одруження "остівської" пари в цьому розбитому бомбами Дрездені, де по-суті вже немає ніякої влади. Сидір хоче одружити-

ся з Килиною, але Килина принципово проти всяких нелегальних шлюбів.

“Я, — каже Килина, — хочу, щоб усе було по закону — щоб у мене було світле око, коли мені доведеться повернутися з Німеччини додому. Бо як не записатися в Загсі, а Сидір, бува, десь дінеться, а в мене може бути від нього дитина — то що мені скажуть мама? Де ти дитину, питають, узяла? З ким придбал? Може, воно німченя? То забирайся з ним туди, де досі віялася”... І Килина правду каже: хлопцеві воно море по коліна, а дівчині — п'ятно!

— І до чого ж ви добалакались?

— Та ні до чого. Сидір в одну душу женитися, а Килина — я, каже, согласна, щоб усе було по закону... А де ж вони тут запшуться? Німці — чорти б їх забрали — забороняють нам женитися. Кажуть: ми привезли вас сюди діло робити, а не дітей плодити. Отака рахуба з тим Сидоровим жєнінням... Тепер уся надія на вас!

...Щоправда, я ніякий юрист, не адвокат, проте зумію скласти Сидорові такого папера, який матиме не тільки моральну вагу, а за певних обставин і законну силу”.

Оповідач надрукував два примірники “шлюбної грамоти” про те, що такий і така собі особи вирішили побратися, але з огляду на те, що німецькі установи відмовилися оформити їхній шлюб, ми, нижчепідписані, стверджуємо законність шлюбу вищезгаданих Сидора Ободенка та Килини Кульбачної. Навіть печатка була знайдена в приміщенні монастиря: “Жіночий монастир святої Терези”...

Чи може бути ще законніший шлюб?

Письменник не нав'язує своїм читачам якихось дидактичних висновків. Він просто показує нам цілий ряд своїх земляків і пропонує нам прийняти їх такими, якими їх породила наша земля. Треба, однак, сказати, що деякі оповідання здаються написаними трохи поспішно, бо їм бракує певної пуанти, наприклад, “Пані Стефа” та “Без п'яти хвилин не Шерлок Голмс”. Оповідання “Люди в звірячих шкурах” справляє враження малоймовірної події, але зрештою автор має право й на дуже вигадливий сюжет, якщо він, на його думку, якнайкраще виявляє його авторський замисел. Одне з оповідань: “Капітуляція пана Граби” трактує дуже актуальну проблему денационалізації українських дітей в Америці, і, треба сказати, трактує її в безнадійному тоні...

Висловлюючи свою загальну думку про Анатолеві Гакові оповідання, мені хочеться побажати, щоб він домагався того, щоб з цих оповідань (більшість яких є розширеними анекдотами) у відповідність з провідною тенденцією сучасної літератури виростили постаті нових, сучасних людей — людей, якими вони стають чи вже стали в процесі своєрідної “переконки”, зробленої з ними історичними подіями останніх десятиріч. Навіть при збереженні основної “українськості” ці люди не могли залишитися абсолютно незмінними. Поступова “акумуляція” цих змін мусила б бути відображена, тобто насамперед зауважена кожним уважним дослідником своїх сучасників,

кожним письменником — реалістом, побутодослідником, гумористом.

Може бути, як це не раз бувало в історії світової літератури, ці оповідання стали б початком нового оповідного жанру. Звичайно, в таких оповіданнях повинна одержати все необхідне значення психоаналіза та публіцистика в кращому розумінні цього слова, зв'язана з найновішими гуманістичними концепціями. Вона мала б відобразити появу всього нового в людських взаєминах, у людській моралі, взагалі в нормах нової етики, якою вона формується в сучасному нам світі. А хто буде заперечувати наявність усіх цих процесів у нашому світі, їхній швидкий розвиток?

Не все те, що відбувається в цій царині нам подобається, викликає наше схвалення, але тим більше причин мають наші письменники відверто й безстрашно судити про ці процеси, розкривати їх своїм читачам.

Оскільки А. Гак насамперед гуморист, його оповідання неминуче мусять мати цілковито особливий характер — з наголосом на негативному, на потребі боротьби з цими негативними явищами. Взагалі кажучи, вони повинні виразити нове сучасне відчуття життя, нові погляди на людину. Вони повинні знайти нові слова поради й переконання, адресовані сучасній українській людині.

Чи досить для оповідань одного зовнішнього ситуаційного гумору — це запитання, відповідь на яке письменник повинен знайти разом із своїми читачами. А деякі з цих відповідей ми можемо передбачити: славнозвісна українська живучість — річ чудова, але тільки тоді, коли вона супроводжується високою свідомістю національної солідарності, спільності наших національних інтересів. Такої свідомості нашим “найживучішим” часто бракує. Ще забагато є серед наших “живучих” людей таких, які думають, що вижити вони мусять коштом інших менш “кігтистих” чи менш дотепних людей. З такими людьми-себелюбами треба розправлятися особливо рішуче й безжалісно.

У збірку включено цікаві спогади А. Гака про Остапа Вишню. Вони до певної міри збагачують, чи бодай по-новому освітлюють, те, що нам відомо про цього письменника.

Я мушу відверто признатися, що далеко не весь доробок Вишні викликає моє беззастережне захоплення. Я вважаю, що чимало з тих якостей Вишниного гумору, які А. Гак перелічує, а саме: народність, простота викладу, фольклорність, актуальність, “м'якість” його сатири, тобто брак прямиїності в його фейлетонах та відсутність гострих висновків, що її Гак кваліфікує як лагідність — це все властивості, що перешкодили Остапові Вишні зайняти видатне місце в нашій великій літературі. Я певен, що якби Вишні довелося працювати не в підрадянських умовах, а в самостійній Україні, його гумор напевно був би менш “політичний”, а більш актуальний в тому розумінні, що мав би більше до діла з основними, питомими характерними рисами української націо-

нальної вдачі. І тоді Вишня міг би вирости на гумориста великого калібру. Його “Чухраїнци” — безсмертні.

Але надалі, коли для молодших поколінь утрачуть свою колишню політичну актуальність його газетні фейлетони з нав'язаною їм ідеологічною проблематикою, то чи велика частина Вишниного доробку збереже свою непроминальну вартість для наступних поколінь? Судити про це, мабуть, ще зарано.

Ніхто не буде заперечувати величезної популярності Остапа Вишні в часи “українізації”, але мені здається, що певна частина сентименту, який ми нині відчуваємо до Вишні, ґрунтується саме на спогадах нашої молодости, коли Вишня був для нас не просто автором-гумористом, а чимсь значно більшим — письменником-символом, письменником, який здобув стільки нових читачів для молододі української літератури.

З “другої трибуни” своєї збірки А. Гак розповідає ряд мініатюрних газетних фейлетонів. І тут мені хочеться зробити йому кілька критичних зауважень. З уміщених у цій частині фейлетонів безперечно найкращим є “Задекіяда”, що оповідає про пригоди самого фейлетоніста в нашій “Діпі-ляндії”. Мартин Задека цікаво описує свою працю в емігрантській пресі й при цьому нагадує нам багато з того, що в тій “Діпі-ляндії” творилося — включно з подвигами адептів “блискучого відокремлення”.

На жаль, у цій половині збірки “Задекіяда” є присутнім єдиним фефлетоном, що трактує значну тему. Решту фейлетонів написано на випадковій й далеко не завжди по-справжньому актуальній темі. Я пригадую чимало Гакових фейлетонів, створених не лише на справді значні й важливі теми нашого життя, але й взагалі написаних куди гостріше. У нашому громадському житті і в нашому побуті є ще багато негативного, одіозного, небажаного, з чим треба боротися гостро й нещадно. Звичайно, сатиричні фейлетони не “виправляють” людей, про яких вони написані і яких вони викривають, але вони вчать інших читачів пізнавати негативних типів, застерігають нас перед шкурниками, еґоїстами, спекулянтами на ідеях.

Кому ж як не Анатолеві Гакові писати про негідних нашої поваги людей — про “блискучих” фальшивим блиском, про дуже не блискучих і аж ніяк не блискучих діячів, які хочуть грати неналежну їм роль в нашому громадському житті, але, не маючи на це даних, тільки баламутять деякі наші середовища.

Я думаю, що Гакові не варто хто зна який раз “викривати” давно вже викрите — єдинонеділимців з “Нового русского слова”, “багатоідейних” телят, що мають по кілька ідеологій для різних економічних джерел, всяких Вергунів, які уперто не хочуть визнати себе українцями (чи потрібні нам такі українці?). Чи варто провадити дискусії з “дамою з генеральськими вусами” та котрий раз писати про малоросів усяких відтінків? Ні, Анатоль Гак може й повинен писати про значно серйозніші явища нашого життя — власне нашого, а не того, який для нашого побуту не має прямого, актуального значення. Та й чи варто стріляти з гармат у горобців?

Ім'я гумориста Анатолія Гака добре відоме людям старшого покоління. Тобто тим людям, розквіт життя яких припав на часи “українізації”, коли кожен український письменник, незалежно від жанру, в якому він писав, був “лицарем українізації”, як тоді казали (краще було б уживати терміну “дерусифікації”).

Анатоль Гак був свідком і учасником багатьох подій, які нині вже перейшли в історію. Він особисто знав і співпрацював з людьми, які в ті часи творили українську культуру і назавжди вписали свої імена в її історію.

Перші свої фейлетони (до речі, віршовані) наш гуморист почав писати ще в роки громадянської війни, в Одесі. Згодом він переїхав у Київ, де його фейлетони з'являються в часи Директорії в двох газетах, одну з яких редагував Сергій Пилипенко, а літературним редактором другої був поет Олесь.

У 1919 році Гак працював коректором двох журналів і одночасно писав для них фейлетони. У наступному році він опублікував своє перше оповідання, підписавши його своїм справжнім іменем. У 1920 році відбулася вистава його першої п'єси “Студенти” в Києві. Друга його п'єса теж мала труднощі з комуністичною цензурою, але кінець-кінцем побачила світло рампи.

З 1924 року Гак живе в Харкові. Головним чином він співпрацює в газеті “Селянська правда”, редактором якої був С. Пилипенко, а серетарем редакції Остап Вишня. Для цієї газети Гак писав віршовані фейлетони під псевдонімом Антоша Ко. Чимало його фейлетонів з'являлося і в інших періодичних виданнях. У цей же час він почав писати й гуморески в пресі. Вийшло кілька збірок таких його гуморесок.

СПОЖИВАЙТЕ

НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВІШИЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

Rogers Dairy Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

У 1933 році з'явився перший роман А. Гака з життя студентів. Другий роман, написаний у 1941 році, не побачив світу через війну.

Під час війни А. Гак залишився в Харкові, де друкувався в антикомуністичній пресі. У 1946 році він працює в газеті "Українські вісті" (Новий Ульм) редактором мови і, звичайно, фейлетоністом.

З 1949 року Анатоль Гак — житель Сполучених Штатів. Чи треба нагадувати про те, що він і надалі активно співпрацює в періодичній пресі американських українців: в "Українських вістях", в "Українському Прометеї" (так довго, скільки він існував), у "Нових Днях".

У двадцятих роках А. Гак був членом об'єднання спілки селянських письменників "Плуг", а в тридцятих — Спілки письменників України. У ті роки Гак жив не в літературному будинку "Слово", а в робітничому районі, дуже мало спілнувшись із іншими письменниками. І це, на його думку, урятувало його від доносів та арешту в часи сталінського терору, коли й над ним і над Аркадієм Любченком уже висів "Дамоклів меч". Падіння Єжова, власне, було порятунком і для Гака й для інших багатьох його колег.

Анатоль Гак, як бачимо, прожив уже довгий життєвий шлях, повністю відданий праці для української літератури. І тепер ми від усього серця бажаємо йому ще багатьох років, присвячених нашому вільному письменству, та багатьох успіхів його сатиричній зброї. У нинішні часи гумор, може, є найактуальнішою функцією нашої літератури в громадському житті нашої строкатої спільноти.

А. ГАЛАН

Моторошна дійсність

(Ігор Качуровський. Збірка оповідань "Дім над кручею". В-во "Дніпрова Хвиля". Мюнхен, 1966 рік.)

Десять років тому, у тому ж видавництві вийшла книжка Ігоря Качуровського "Шлях невідомого". Пробуємо догадатись, що саме цю назву підказала авторові уява про "Могили невідомого солдата", бож так, як у тій могилі спочивають тлінні останки вояків із загубленим ім'ям, на страждальних шляхах нашої батьківщини блукав колись цілий легіон людей-анонімів, ображених долею, жорстоко переслідуваних і нищених. Конкретно йшлося про час німецької окупації, який можна назвати "добою" в тому розумінні, що він був небувалий і неповторний.

Ігор Качуровський хотів охопити цілу цю "добу", та в невеличкій, на 156 сторінок книжці не дуже розженешся. Конче просилося на Божий світ продовження "Шляху невідомого", і воно прийшло тільки через десять років.

Проте, це, певно, не вина атвора, а тих "архівських" обставин, у яких перебуває український письменник на еміграції. Кажуть, "не штука написати, а штука видати". У кожному разі, читач влячний і

авторові й видавництву, що хоч із запізненням має змогу пережити мало ще описані події не такого вже й далекого минулого.

До виходу прозових творів Качуровського, ми знали його, як доброго поета, але поет підніс сюрприз читачеві, виявився не менш добрим письменником. Власне, сказати "не менш добрим" — мало. Його образи скульптурні, наче вирубані з суцільної брили, його окреслення людських характерів не слабші від окреслення найпочитніших європейських мистців. І ще одна, властива лише творам Качуровського, риса: їх моторошність. Не та, що зразу приголомшує, і не в стилі, скажімо, Леоніда Андреева, про якого говорив Л. Толстой: він мене лякає, а мені не страшно. Твори Качуровського не розраховані на "запугуючий ефект", а між тим вас не покидає почуття моторошності, того глибокого переживання, що його може викликати лише пильний письменник-психолог. Ось, наприклад, "Постріл" з книги "Шлях невідомого". Червоноармієць, або "ополченець", як говорить автор, добровільно зголошується розстріляти дезертира, щоб врятувати дезертирові життя. Ополченець не сам, йому дали для взаємоконтроля напарника, літнього шевця, який не в силі "переступити закон", себто, перевести фіктивний розстріл. Отже, картина: двоє озброєних людей ведуть вночі на кладовище засудженого й шукають місця, де зручніше позбавити його життя. Власне, те місце вже відоме першому (добровільному) ополченцеві. Воно — біля розстріляного напередодні дезертира, мовляв, хто там буде перевіряти особу забитого? Забитий недалеко від свіжо-викопаної ями, значить, присуд виконано, а новий засуджений піде собі, куди хоче. Перший ополченець якось задурив шевця, примусив його лишитись позаду, а сам витрілив у повітря й відпустив засудженого. Все наче сталося за наміченим пляном, але шевцеві схотілось подивитись на забитого, і він з жахом констатував, що той не має на собі свого довгого пальта. У Качуровського це змальовано так:

"Швець підходить до мертвого і скрикує.

— Що сталося? — питаю я.

— Не він, — говорить швець перелякано. — Не він! Той був у чорному пальті, а цей у бушлаті.

— Ну, то, мабуть, йому душно стало і він скинув пальто, — кажу я сердито. — Ходімо, доки тут тиняться?

— Не він, — повторяє швець. — Що ти наробив? Ти його відпустив. Що ж тепер буде? Нас же завтра, так, як оцього, розстріляють. За несполненіє приказа".

Психологія раба не припускає "несполненія". Командир, чи комісар доручив, значить, треба виконати і доповісти про виконання. Пізніше, коли перший ополченець сам утік, швець таки не втерпів і розповів начальству про те, як воно було, ну, і ясна річ, дістав кулю в потилицю.

Моторошно. Не лише сам той "екстер'ер" вражає: ніч, кладовище, між двома озброєними людьми йде засуджений на страту. Ще більке вражає ота підленька риса шевця: як можна було не вбити, ко-

ли наказано? Це, мовляв, більший гріх, ніж обдурити комісара. Є над чим подумати читачеві...

Або премійований на літературному конкурсі в 1946 році "Пашпорт". Це зовсім не вигадане оповідання, а написана кров'ю серця бувальщина:

Молодий службовець пашпортного відділу (при німцях намагається врятувати жидівську дівчину, хоче написати в пашпорті, що вона "руссін". Але за ним стежить завідувачка, Ганна Денисівна, тип, на взірць того шевця, який боїться за себе. Дівчина має батька-українця й навіть не припускає, що для неї готується смертельний документ.

"Я згадав, — каже службовець пашпортного відділу, — що Ганна Денисівна, вчителька з фаху, кілька днів тому розповідала про своє вміння читати рухи пера, як ми читаємо літери. І я написав "юдін".

Дівчина дивилась на підлогу.

Потім я звелів їй підписатися в якомусь зошиті, потім дав для власноручного підпису її страшний пашпорт.

Вона підписалася, не глянувши на ті рядки, де стояв смертний вирок. Потім керівниця ствердила вирок печаткою, і я віддав новий пашпорт його власниці.

І знову я зазирнув в очі дівчині. Вона нічого не зрозуміла.

Мені хотілося, щоб вона протестувала, кричала, кинула пашпорт мені в обличчя, — а вона сховала його в кишеню, усміхнулася лагідно і привітно і, сказавши "до побачення", вийшла".

Хіба не жах? Та ж тій Ганні Денисівні нічого не коштувало видати пашпорт із написом "руссін", чи "українін" і навіть тихенько попередити: тікай, дівчино, з цим пашпортом кудись в інше місто, пересидь там лихий час.

Знов же рабська психологія не дозволила піти проти течії, і на цей раз був уже не безграмотний швець, а освічена особа — вчителька, лише з каменем замість душі.

Згадаємо ще одне оповідання з книжки "Шлях невідомого", а тоді перейдемо до книжки наступної, себто, до продовження. Отже, про "Сохачовку".

Молоду вчительку, яка щойно закінчила педагогічний технікум, мали вирядити на працю кудись далеко, в Казахстан, чи в Бурято-Монголію, і та вчителька була дуже задоволена, що для неї, врешті, змінили місце призначення й послали в РСФСР. Качуровський, від імени "невідомого" розповідає про це так:

"Другого дня я зайшов до свого земляка.

— Ти чому вчора не зайшов? — напав він на мене. — Є секретне розпорядження, що п'ять випускників буде зоставлено в цьому місті. Хай би твоя Маруся пішла до директора: може, якраз її зоставили б. А то пошлють до бурятів, або, не дай Боже, в Сохачовку.

— Чому ви кажете... не дай, Боже, в Сохачовку? Її саме в Сохачовку й призначено.

— Куди?

— В Сохачовку.

— І ви з нею погодилися? Чи вона або ти, хто з вас знає, що таке Сохачовка?

— Я думаю, що це якесь велике село або містечко. В усякому разі краще, ніж Комі-Зирянська дичавина.

— Ти думаєш!.. Знати треба, а не думати. Сохачовка — це район суцільного сифілісу".

За кілька часу відбулася зустріч "невідомого" з тою Марусею, яка вже й забула свого колишнього товариша, а може, він так змінився, блукаючи своїм небезпечним шляхом, що тяжко було його зразу впізнати.

"Обличчя третьої, молоденької, що виглядала на вчительку, було сховане під перев'язками, так що відкритими лишались тільки рот і очі. Я відчув, як десь у глибині змученої моєї душі ворухнулася гадюка огиди...

...А вона ж доти, до того фатального для неї призначення в Сохачовку, була цілковитою дитиною. Вона не знала, що таке сифіліс і вважала, що це якась брутальна московська лайка".

Тут уже не індивідуальна, не окремої особи моторошність, а моторошність і бездушність цілої більшовицької системи, що приречла юне життя на ганьбу і знищення. "Невідомий" закінчує своє оповідання так:

"...І ось ми зустрілись...

Я йшов засніженою дорогою, яку засипало й засипало хуртовиною і з якої я кінець-кінцем збився. Передо мною були: ніч серед незнайомого поля, можливість замерзнути, провалитися в якусь яму, бути роздертим вовками, або ввійти до села і там спитати советських партизанів, чи німців. Німці, напевно, взяли б мене тільки на голодову смерть до табору полонених. Натомість партизани, після моєї недавньої втечі від них (хоч би пашпорт було тоді забрати!) розстріляли б мене негайно. Але я йшов уперед. Бо що таке неволя чи смерть у порівнянні до того страхіття з страхіть, що лишилося за мною?

За мною була Сохачовка".

Переходимо до другої частини "Шляху невідомого", до книжки "Дім над кручею".

За десять років перерви майстерність Ігоря Качуровського набрала повної й досконалої форми, але моторошність ще побільшилась. До речі, не треба сприймати її, як негатив. Моторошна "доба" мусить бути моторошно й показана, і заслуга Ігоря Качуровського саме в тому, що він не гіперболізує явищ, нічого не підсолоджує, що він чесний з собою і з читачем, не вводить його в облуду так, як режимна підрадянська література. Творчість Качуровського діаметрально-протилежна тій підсолодженій, тенденційній літературі, мовляв, у великій відчизняній війні весь радянський народ думав лише про перемогу над фашистами, партизани наші були "людьми з чистою совістю" і т. д. А ось що виробляли ті "благородні" люди:

"Там, справді, стояв хрест.

А на ньому — обвиснувши знекровленим нагим тілом, біліла розп'ята людина.

Мухи, мов потворна рухома маска, вкривали їй лице і низ живота, чорним роєм вилися над головою.

По безм'язих неробочих руках, надто білих для селянина, по сивій бороді і, головне, по пасмах волосся, що лежало на плечах, пізнав я отця Никифора". ("Хрест на розпутті").

Або в іншому місці, з оповідання "Червоне свято":

— Пашк, а Пашк, — зупиняючись і відсапуєчись, сказав один. (Партизан. А. Г.) — Дивись, які гарні дубок і осична. Давай йому зробим "князя Ігоря".

— Осичка не видержить, — не погодився другий.
— Видержить, я тобі кажу, що видержить.
— Ну, то давай".

Часто в Ігоря Качуровського його образи, то пак, показ тої дійсності досягають просто апокаліптичного жаху. Наведемо один епізод з того, багатого на спостереження, літературного фільму:

— Права!

— Ні, ліва!

— Права, кажу тобі. В лівій пипка не з того боку.

— Сам ти не з того боку. Це вона навскіс відстрілена.

Дитяча суперечка відбувалася безпосередньо наді мною, і я прокинувся від чорного, як смерть, очманіння. Прокинувся, не усвідомлюючи, ні де я, ні що зі мною, ні, навіть, хто я.

Відкривши очі, я побачив стебла трави і дитячі босі ноги.

— Дивиться, б... буду! — сконстатував хлоп'ячий голос.

Нога підфутболила ту річ, що була об'єктом суперечки — просто мені в обличчя.

По щоці ляпнуло щось вогке й тепле.

Зажмурившись на мить, я почув, як побігли хлопці, а шойно після того побачив біля свого лица попелясто-білу, з брунатною пипкою і білим шрамиком біля неї, немов відкушену або відірвану — відстрілену, — казав хлопець, — дівочу грудь".

Як це страшно! І яку ж треба мати колосальну уяву, щоб дати оцей "душу роздираючий" образ, щоб кількома штрихами намалювати картину неймовірного садистичного злочину, та ще й обговорюваного дітьми, отак собі просто, із суперечкою: права, чи ліва?

Ігоря Качуровського не можна назвати письменником-натуралістом, бож натуралізм — це надмірне оголення фактів, зовсім непотрібне, бо не залишає шляху для думання. Скільки можна визбирати в Качуровського цікавих сентенцій, а вже щодо "потрясаючих сцен", то йому може дорівнятись лише такий психолог людської природи й людських переживань, як Іван Багряний.

Наостанку трохи про мовні "блошки", хоч вони й незначні, а до того ж трапляються в першій, а не другій книзі, що свідчить про уважніше ставлення автора до правописних норм. Для чого було пи-

НОВІ ДНІ, КВІТЕНЬ, 1967

сати "новість" замість "новина", "нічого" замість "нема чого", "довг" замість "борг", "отряда" замість "загону". Чи це вплив того мовного калічення, яке спостерігається на еміграції і має тут гумористичну формулу, що кожен пише "на свій смак і шляк"... В кожному разі, не мовознавцеві — Качуровському припускати такі, бодай і дрібні, прогріхи.

Ол. НЕПРИЦЬКИЙ-ГРАНОВСЬКИЙ

ІЗ НОВИХ ПОЕЗІЙ

СВЯТО ВЕСНИ

Гірський потік буяв життям,
Вода збігала, журкотіла...
Й не було краю почуттям —
Весна чогось хотіла...

Чого? — Питайтеся весни.
Вона, чаклунка, завинила!
Зродила вітром мрійні сні —
Позбутись їх тепер несила.

Велике свято з давнини —
Кохання, поцілунків, тіла —
Творило вічність... дух весни...
Й душа химерно серце гріла.

В рожевих маревах часу
Ростуть нові світи, бажання...
Що ж вам тепер я принесу?
Моя ж весна, либонь, остання.

Але й тепер — чи не на глум, —
Земля у пахощах і шуму
Мене жбурляє в радість, в сум, —
В вири чуття мою задуму...

У співах творчої пори
Вітає сонце всю природу.
І в мене серце ще горить
В любові для народу...

СТРУМОК

Б'ється, піниться, шумє, —
Вижолоблюючи дно,
Любо скаче по камінні,
Наче вимріяний гном.

Або може це чужайстер
Між смереками біжить
До забутого озера
Поміж рясом ворожить?..

А воно таке хороше —
Й небо синє у воді, —
У прозорім, чистім плесі
Заховалося на дні...

КРИЛАТА МРІЯ

Життя у безмірних щедротях
Несе свою ласку для нас.
Ой, як би в щоденних скорботах
Вогонь світлих мрій не погас!

А мрій в нас багато, багато —
І в кожного інша — своя.
Одна найсвятіша, крилата —
Це воля народу — моя!

ЧАР ВЕСНИ

Як вітер повіє і дні залоскоче
У сяєві сонячних барв —
Напийтеся звуків весни,
Напийтеся досхочу
У зелені трав —
Священного чару весни...
Почуйте — як віття мурмоче лапате
І кличе десь спів солов'їв —
Най приспані будяться сні,
Щоб щастя впіймати
В обійми свої —
В скрижалях законів весни...

1967

ОЙ СТЕПИ, ВИ СТЕПИ

Ой степи, ви степи, — широчезно-безмежні!
Простяглися, як море, до Дону, —
А від Дону ще далі за Каспій...
І не зміряти хвиль того гону,
Що сіріє край світа у млі безбережній,
Прокоєтнувши віки в своїй пастці...

Ви губили століття й ховали народи,
Що пропали у травах без сліду, —
Лише де-не-де плачуть могили...
Тільки інколи вершник десь їде
Та пригадує давні, забуті пригоди, —
Де у запаху простір так милий...

Це наш степ! Й немов сонце всміхається воля!
У цім безмірі хани зустріли
Наших лицарів гордих, як громи.
А меткі наші коні, як стріли,
І відвага за рани, — найкращая зброя, —
Захищатимуть наші кордони...

І невжеж рідний степ завмиратиме кволо
У неволі без пісні і мови?
Де ж поділася давня слава?!
Чи ж нащадкам носити окови,
Як у світі гимн волі співають навколо?
Най лунає і наш в рідних травах!..

1958—1967.

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545
(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкідко

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Демолович

БУКВАР

Десяте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.50.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

П'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.25 дол.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Третє видання

Читанка для 3-ої класи

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.25 дол.

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для 4-ої класи

Третє видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.25 дол.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Видання друге

Підручник з історії української літератури
і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.

Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.,
в Англії — 15 шіл., в Австралії — 1.80.

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (Фонетика й морфологія).

Видання четверте.

Підручник пристосований до українських
еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник
з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 12 шіл., в Австралії — 1.60.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (синтаксис)

Друге видання.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 12 шіл., в Австралії — 1.60.

8. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Друге видання.

У книжці багато ілюстрацій, карт тощо.

Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.,
в Англії — 18 шіл., в Австралії — 1.80 дол.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням
та церковним громадам — знижка.

Перше число журналу „Мовознавство”

У Києві вийшло перше число журналу “Мовознавство”, що його видає видавництво Академії наук “Наукова думка”. Перше число позначене січнемлютим цього року, бо це двомісячник. А взагалі кажучи, це буде перше такого типу українське видання за 47 років “радянської” влади на Наддніпрянській Україні (хоч сама ця влада “заокруглює” вже цю дату на 50 років), і воно має обслуговувати понад 40 мільйонів населення Української республіки, а може, й мільйони тих українців, що й досі залишаються поза східними межами республіки.

Редакційна колегія журналу “Мовознавство” складається з тринадцятьох осіб, а серед них є такі видатні мовознавці, як В. Вашенко, Л. Гумецька, М. Жовтобрюх, М. Русанівський, О. Мельничук та інші. Головний редактор — І. Білодід, його замісники — М. Пилипський та В. Русанівський. У російській анотації названо ще як редактора Г. Неруша, але яка його функція, я не розумію, бо він не технічний редактор, — технічний редактор Л. Стражник. Наклад першого числа також не зовсім для мене зрозумілий, бо не заокруглений: 4317. Чи така кількість передплатників?

Програмову статтю написав І. Білодід у співпраці з О. Мельничуком. У цій статті теж не все зрозуміле, з погляду навіть сучасного етапу мовної політики більшовиків: у ній зовсім немає згадки ні про відомі статті в “Правді”, що нібито відновлюють справжній лєнінізм у цій політиці, ні про відгук цих статей на V з’їзді письменників України. Це тим більше дивує, що матеріяли цього першого числа здано до складання вже після закінчення з’їзду — 21 листопада 1966 р., а підписано до друку аж 11 січня 1967 р., тобто аж через два місяці після з’їзду. Що ж означає таке замовчання цієї важливої події? Ба навіть не приобіцяно розгляду цього матеріялу в наступному числі! Тим то виникають питання: чи не “виправляє” тут І. Білодід самого П. Шелеста, який дозволив сказати на з’їзді письменників дещо на оборону української мови? Чи не нагримала Москва на таке “зухвальство” “націоналів”? Адже в журналі “Українська мова й література в школі”, що вийшов ще в січні, надруковано спеціальну статтю “Наука” (в них написано: “уроки” — В. Ч.) з письменницького з’їзду... А втім, і в цій статті замовчано те, що, здавалося б, повинно бути в центрі її уваги — нарікання О. Гончара на те, що рідну українську мову в українських школах викладають гірше, ніж навіть чужоземні мови, а також його натяк на потребу вжити державних заходів для її оборони.

Коли повернутись тепер до журналу “Мовознавство”, то можна б ще висловити здогад, що це І. Білодід продовжує свою власну “мовну політику”, яку він розробив у “теорії” про “нові шляхи двомовности” українського народу. Як підставу для такого здогаду можна взяти ще й виданий наприкінці 1966 ро-

ку за його редакцією “Російсько-український словник соціально-економічної лєксіки”, в якому залишено такі русицизми, як от “доход” (не “дохід” навіть), “глава” (держави, родини), “забастовка”, “гласний” (прилюдний), “землероб” (калька з російського “земледелец”) тощо.

З огляду на все це можна сказати, що в програмовій статті “Мовознавства” нема нічого нового супроти того, що було в Білодидових статтях та в інших тамтешніх публікаціях до V з’їзду письменників України. У ній повторюється заявлене абсурдне з погляду наукового мовознавства твердження про “важливе місце національних мов у процесі розвитку, взаємодії й зближення соціалістичних націй”, у ній хоч і сказано, що “в умовах Української РСР основним об’єктом лінгвістичного дослідження є українська мова як рідна мова української соціалістичної нації”, але й зазначено, що “дуже важливим об’єктом мовознавчої науки в УРСР є російська мова, яка виконує ролю міжнаціонального засобу спілкування (взаємлення! — В. Ч.) в межах Радянського Союзу і основного засобу зносин народів СРСР з народами інших країн світу”. Як бачимо, російська мова ще й досі залишається єдиним засобом зв’язку навіть із закордоном. Для чого ж тоді навчають у школах чужоземних мов? Для чого є школи з англійською викладавкою мовою? Чи то, може, готують кадри для якоїсь іншої “служби”?

Взагалі про російську мову в цій статті більше згадок, ніж про українську, що її згадують переважно тоді, як треба підкреслити її “взаємозв’язки” з російською.

Самий факт “відкриття (заснування? — В. Ч.) нового республіканського журналу “Мовознавство” автори пояснюють “у цілому сприятливими” “перспективами розвитку мовознавства в СРСР і, зокрема, на Україні”. Отже, й тут немає великого “ентузіазму”: перспективи тільки “в цілому сприятливі”, а не в тих болючих проблемах українського мовотворення, що хвилюють українську громадськість.

Приємніше враження справляють інші статті й матеріяли, вміщені в цьому першому числі. Є серед цих статей такі цікаві теоретичні праці, як “Методи дослідження граматичного матеріялу і теорія граматики” В. Русанівського, “Проблеми структурної лінгвістики та її розвиток на Україні” В. Перебийноса та “Основні здобутки й першочергові завдання української лєксікографії” Л. Паламарчука. Перші дві статті вузько-фахові, і на них просто недоцільно зупинятись у рецензії, призначеній для широкого читача, але зате варто ознайомити цього читача з тією інформацією про стан українського слівникарства, яку ми знаходимо в статті Л. Паламарчука. Передусім автор згадує працю Інституту мовознавства над переробкою т. зв. “зеленого” слівника 1948 р., що тепер “набагато повніший і серйозно перероблений”,

“У зв’язку з тим, — пише автор, — що лексичний і фразеологічний матеріал обох мов у цьому словнику значно розширено як за рахунок наведення нових або внесення з якихось причин пропущених раніше слів і фразеологізмів (тепер його реєстр перевищує 100 тис. слів), так і в результаті значного поглиблення розробки словникових статей в українській частині (добір точніших відповідників і залучення їх синонімів, докладніша семантична й стилістична кваліфікація окремих слів та словосполучень), обсяг словника значно збільшився, що й викликало необхідність видавати новий словник у двох томах”. У примітці до цього автор зазначив, що I-ий том має вийти наприкінці 1967 р., а 2-ий на початку 1968 р. Не кажучи прямо про те, що укладання перших трьох томів Українсько-російського шеститомного словника було утруднюване сталінською “аракчєєвщиною” в мовознавстві, він тільки зазначив, що “часткові зміни й уточнення, що вносилися в кожний дальший том у процесі опрацювання словникових матеріалів були результатом удосконалення праці”. На жаль, він не сказав, чи будуть перероблені й перевидані ті “недосконалі” перші три томи. Далі він згадує про роботу над укладанням тлумачного словника української мови, що має бути в десятих томах, а тепер уже закінчено й підготовано до друку три томи (до літери Ж), закінчується також редагування IV й V томів (Літери І—М). Друкування цього словника розпочнеться в 1968 р. “Загальне схвалення не лише серед філологів, — пише автор, — а й у ширших наукових колах зустріла ідея створення “Етимологічного словника української мови”, над яким працює колектив на чолі з О. Мельничуком. Але тут я мушу зазначити, що здійснення цього задуму без матеріалу адигейських мов, які я відкрив як субстрат слов’янських мов у своїй книжці “Адигейські мови — ключ до таємниць нашого субстрату”, Нью-Йорк, 1966 р., буде таке ж марне, як і всі інші дотеперішні спроби на цьому полі.

Львівський колектив під керівництвом Л. Гумецької працює над історичним словником української мови, але у звужених межах — тільки XIV—XV ст. У Харкові укладають український фразеологічний словник (керівник Ф. Медведєв), у Дніпропетровському — над синонімічним словником (керівник В. Вашенко). Мені особисто цікаво було довідатись, що друковані на протязі декількох років у харківському журналі “Прапор” російсько-українська фразеологія І. Виргана та М. Пилинської, за редакцією видатного знавця нашої мови М. Наконечного “незабаром має вийти окремим виданням”. Це, справді, буде велике досягнення українського мовотворення, найбільші тонкощі нашої мови стануть приступні широким колам мовців-практиків і науковців та письменників.

Цікаво відзначити також те, що Паламарчук, інформує про роботу над словниками — тлумачним, етимологічним та історичним, зазначає, що це має значення не тільки для культурного життя українського народу, а й “для його престижу серед інших народів”. Є в статті Паламарчука й ще деякі цікаві

інформації, але за браком місця я мушу обмежитися тільки сказаним.

Гумецька написала цікаву статтю про методи роботи над історичним словником. М. Кочерган зібрав матеріал і спробував пояснити етимологію українських назв місяців. Але він не дав вичерпних етимологій, бо не знає про нововідкрите джерело — адигейські мови, — яке й тут допомагає, і я з’ясував уже ці етимології достеменно, тільки ще не встиг опублікувати. В. Коптілов з’ясував деякі недоречності в уживанні окремих слів української мови (стаття “Барви слова”). А. Критенко зібрав факти — звукові варіанти слова, у статті з таким же заголовком.

Уміщено в цьому числі деякі дрібніші статті та замітки, серед них слід відзначити замітку якогось А. К. “Етимологія й народна етимологія”, в якій автор слушно розрізняє етимологію, народну етимологію й псевдоетимологію. Цю статейку варто було б проглянути наших численним аматорам псевдоетимологій, що засмічують нашу науку й літературу своєю писаниною. Але й це, мабуть, допоможе їм так, як “допомогла” моя стаття “Деяко про етимологізацію”, чи як мертвому допомагає каділо.

Дуже цінний і докладний огляд видань пам’яток української мови дав М. Худаш, автор відомих праць з цієї царини. Наприкінці додано хроніку наукового життя, але в ній інформацій не так багато, головне — звіт з VII республіканської славистичної конференції, що відбулася в м. Дніпропетровському 30 вересня — 3 жовтня 1966 р.

У переліку вміщених статей я не згадав двох — примусового асортименту, статейки якогось Болдирєва про синтаксичні конструкції російської мови на Україні та, либонь, студентської статті С. Ермоленка “Синтаксис поетичного мовлення М. Бажана”, який (“синтаксис”), може, тільки й прикметний публіцистичністю та русицизмами (“коней храп”, “снарядні ящики”, “бомбьожки”, “незборима” тощо).

Якже говорити про мову журналу в цілому, то загальне враження таке, що вона могла б бути кращою тепер, коли авторів нібито не в’яжуть у доборі вислівних можливостей. У ній же знаходимо такі русицизми, як от “ректор по учбовій частині”, численні пасивні конструкції, вживання тільки форми “в семи томах (“в сімох”)", давальний на “у” (замість — “ові”), “смысл” тощо.

Та попри все це поява цього видання — відрадне явище, і його треба від широкого серця привітати.

**Вийшла з друку нова наукова праця В. ЧАПЛЕНКА
“АДИГЕЙСЬКІ МОВИ — КЛЮЧ ДО ТАЄМНИЦЬ
НАШОГО СУБСТРАТУ”**

У книжці надзвичайні етимологічні відкриття, з’ясування багатьох назв (“Київ”, “Галич”, назви дніпрових порогів тощо) та прізвищ (“Мазєпа”, “Петлюра” й багато інших). Ціна 2 дол. Замовляти:

V. Chaplenko c/o A. Krawchuk,
1010 Kilsyth Rd., Elisabeth, N. Jersey, U.S.A.

“ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ” У ПАРИЖІ

Передруковуємо тут відгуки французької преси на фільм “Тіні забутих предків”, який у Франції показувано під назвою “Вогненні коні”. Огляд цей зробив Еміль Крюба, француз, який кілька років живе в Києві, вивчає українську літературу й мистецтво, працює в галузі художнього перекладу, добре володіє українською мовою.

Передруковуємо його статтю з журналу “Ми і світ”, який видає в Торонті М. Колянківський (ч. 133, серпень 1966 р.). На жаль, ред. М. Колянківський не подав джерела, відки він передрукував огляд Еміля Крюби. Як ми собі пригадуємо, то він був видрукований в київській “Літературній Україні”.

Просимо читачів вибачити за цю нашу неточність, але вона вимушена, бо тепер ми просто безсилі знайти першодрук огляду Еміля Крюби. РЕД.

Український фільм “Тіні забутих предків” мав великий успіх серед паризької публіки. Починаючи з 25 осерзня, в недубльованому варіанті він не сходив з афш трюх найбільших кінотеатрів міста. У зв'язку з цим хочеться розповісти про відгуки, які цей твір викликає у французькій пресі та в глядачів.

Майже всі критики визнають, що фільм має абсолютно оригінальний, незвичний характер, що він часом навіть приголомшує і, так би мовити, дезорієнтує, а тому його важко віднести до якоїсь з історичних категорій.

З основних паризьких літературних газет, здається, лише тижневик “Нувель літерер” висловлює відверто неприхильну думку. Там читаємо: “Автор фільму вигалтував... низку мотивів, барокова несамовитість яких, зрештою, заплутує вихідний образ. Потроху фільм заривається в сорокату купу костюмів, намиста, туману, вокри, блакиті й пурпур. Постаювка, далека від наміру приборкати цей шабаш форм і кольорів, бере в ньому бурхливу участь... Двобої з сокирами, пожежі, процесії, весілля й похорони змінюють одне одного, вкриваючи екран задушливою пишнотою”. А ось і висновок газети: “Він (фільм) є одночасно ліричним і пишномовним, складним і манірним, дуже цікавим і... досить нудним”. Та оскільки автор статті не завдає собі клопоту тим, щоб мотивувати свої враження, його присуд зрозуміти досить важко.

Зовсім інакше оцінює фільм Жан де Баронселлі з газети “Монд”. Він беззастережно захоплюється “цією чистю поемою, цією пишною образністю картин”. Тонко скоплюючи поєднання різних форм мистецтва, рецензент пише: “Тема і документ, опера і народня легенда — цей фільм повертає нас до тих давніх часів, коли кіно ще мало здатність дивувати нас, відривати від самих себе, далеко переносити в просторі й часі, одне слово — вражати”. Та, попри таке своє захоплення фільмом, Жан де Баронселлі висловлює кілька зауважень, які, проте, тільки збільшують вартість його похвал. Він закидає режисерові деякий надмір мистецтва для мистецтва і певну манірність. На закінчення статті автор відзначає у фільмі красу музикального й живописного ліризму.

Клод Моріак, син письменника Франсуа Моріака, настійно поручає читачам тижневика “Фігаро літрер” подивитись “Вогненних коней” (французька назва фільму): “Ви будете спантелчені, вражені, стурбовані”, — пише він, підкреслюючи цим чарівну химерність твору. —

НОВІ ДНІ, КВІТЕНЬ, 1967

“У “Вогненних конях” є моменти естетизму і манірності, але над ними тріумфуює ліризм. Від нашої стриманості не залишається й сліду: перед нами зовсім не фольклорний (як ми того боялися) фільм, тобто не зображення цивілізації ззовні... Релігія й чаклунство, кохання і смерть, багатство кольорів так само необхідні для цього фільму, як чорне й біле для іншого (йдеться про “Діаманти ночі” чека Яна Немца. — Е. К.) пісні, музика іншої епохи звільняють нас кінець кінцем від часу, щоб допомогти наблизитись до вічного. Я ніколи не бачив такого фільму, як цей”.

Автор тижневика “Нувель обсерватер” — Мішель Курно також захоплено відгукнувся про фільм. Передусім він відзначає ролю і ефективне значення кольору, який тут так тісно пов'язується із звуковим елементом, що їх не можна розділити. “...Весь цей інтенсивно вібруючий матеріал безперечно поєднується з інтенсивною вібрацією кольорів, і наш дум ніби постійно “грає” між двома виразами природних форм, душевних станів”. Критик пояснює, для чого це: “Автор пропонує нам усвідомити ці знаки природи як прояви буття, і для цього він переміщує наші відчуття, або, точніше, зіставляє їх”.

Рецензент “Юманіте” Самель Ляшіз, переказуючи зміст повісті М. Коцюбинського й фільму, особливо відзначає високі якості постановки. На його думку, це фільм, який потрібно пережити: “...треба тільки бачити. Дивитись, відчувати, вдихати”, “треба смакувати цей фільм поволі, так, як його подає автор”. Бо тут “кожен кадр є справжньою живою картиною надзвичайної краси”.

Найтоншу і найсправедливішу оцінку фільмові дає Жорж Садуль у “Летр франсез”. Етнографічний аспект, на його думку, поступається тут перед любов'ю до природи: “Мережива і народні танці, — пише він, — мають тут менше значення, ніж світло, рослини лісу, гірські потоки, вкриті соснами схили, стовбури дерев”. Тим же, хто звинувачує деякі кадри в абстрактності згідно з якоюсь лінійною класифікацією, він зауважує: те, що називають абстрактним, почасти є справді реалістичним.

“Якщо постановник фільму зумів вдихнути в нього багато життя, то це тому, що він почував себе, як удома, там, де знімав...”

Французька критика відкрила в “Тінях забутих предків” оригінальний і автентичний твір українського мистецтва, позначений талантом.

Еміль КРЮБА

“ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ” У ТОРОНТІ

25 і 26 березня ц. р. “Тіні забутих предків” висвітлено в залі Народнього Дому в Торонті. Відбулося 4 сеанси: по два кожного дня.

На квитках вступу я прочитав таке: “За сприянням мистецького стоварищення “Козуб” висвітлюється шедевр світової кінематографії український фільм за оповіданням М. Коцюбинського “Тіні забутих предків”...”

Прочитавши таке на квитку, я подумав: “Гаразд, сказано ясно, але не точно: “За сприянням”... А хто ж висвітлює фільм, кому “Козуб” “сприяє”? Виходить, що це тасминця. Поскільки багато людей не вміють читати, хоч батьки їх посилали в школу, а школи їм видали посвідки про освіту, то ці люди, хоч і прочитали слова “за сприянням”, вирішать, що висвітлював фільм “Козуб”... А я ж член-основник “Козуба”, то значить і я! Звичайно, я не мав би причини вважати безчестям

показати цей фільм людям, але я ж його не показував! Перевірю в газетах: те ж саме! Потелефонувати до п. Боднарчука, голови "Козуба", не міг, бо він виїхав до Вінніпегу, то пригадав собі всю історію цього "козубівського сприяння".

Телефонує раз до мене голова "Козубу" п. І. Боднарчук і каже:

— Пап Менделюк дістав десь "Тіні забутих предків", фільм, якого ми чекаємо вже третій рік, і хоче патронат "Козуба" над його висвітленням у залі Народнього Дому. Я думаю, треба дати, бо фільм же добрий. Як ви думаєте?

— Поперше, я не люблю самого слова "патронат" взагалі. Подруге, як дістав фільм, то хай собі висвітлює, а на яку болячку йому здався наш патронат? І кому той "патронат" потрібен взагалі?

— Та, знаєте, він боїться брати на себе відповідальність, а фільм же людям треба показати, це культурна справа, то чому б нам не допомогти чоловікові?

— Та я не проти "помогти чоловікові", фільм справді — справа нашої культури, але не люблю, щоб хтось використовував моє ім'я тільки тому, що він "боїться відповідальності" — це не дуже то морально... А втім, питаєте ще інших членів "Козуба": як скаже більшість, то так і робіть...

На другий день знову телефонує п. Боднарчук:

— То як з патронатом фільму? Питав я декого (Олександра, Пишкала, Романика) і всі кажуть, що патронат треба дати.

— Я проти, але як усі кажуть, то не буду ж я один проти всіх — давайте...

Через пару тижнів знову розмовляємо з п. Боднарчуком:

— Біда! З усіх кінців Канади питають: де ви взяли "Тіні забутих предків"? І просять показати і в них. Що робити?

— Направте їх до Менделюка. До речі, де Менделюк дістав фільм?

— Хіба він скаже? Мабуть, якісь жиди роблять гроші на ньому...

— А ви таки запитайте. Між іншим, чи п. Менделюк дає нам хоч комісове за патронат?

— Та звідки? Що ви! Він обіцяв дати "Козубові" два кинти і я тепер не знаю, як їх поділити!

Тут я обурився. Скавав кілька "добрих" слів...

Другого дня п. Боднарчук телефонує, що п. Менделюк погодився дати "Козубові" 8 чи 10 квитків (не пригадую точно) і каже, що моїх два кинти є в кингарні "Біблос" і я їх можу взяти.

Іду на фільм у неділю вдень. Коло Нар. Дому черешуємо, що я йду зайняти місце, а людина, з якою я га, як у "країні будованого соціалізму" за хлібом. Виїду, поїде шукати місце на автомобіль. Це виявилось дуже розумним, бо хоч "Козуб" дав "патронат", але про місце для козубівців і редакторів ніхто не подбав. Кладу на двох кріслах пальто й капелюха, а сам виходжу покурити. Виходить Славко Новицький (син єпископа Олександра з Нью-Йорку). Вітаємось. Знаю, що саме він "фільм крутить". Я втішився: ну, тепер уже щось довідають про фільм — знаю ж Славка і всю родину вже давно, давня, ще з Форт-Віліама.

— Пане Славку, хто показує фільм?

— Я.

— А кому він належить?

— Мені. Хочете, покажу документ?

— О, спасибі! Я не поліцай, документів не переви-

рюю. Врешті, я вам вірю. А кому цей фільм належить?

— Мені.

— А ще кому?

— Ще мені...

— Ну, все таки чий же фільм?

— Мій і більше нічий!

— Спасибі. Інтерв'ю на цьому кінчається, — відповів я, і пішов у залю.

У залі тісно — людей повно. Маса дівчорі, яка жує "потейточіпс" і запиває "кока-колою". Пляшки качаються по підлозі і створюють "шумові ефекти". Надворі тепло, а зала напалена. Дихати нічим. Велике вікно над мою головою не завішено і крізь нього сяє сонце. Фільм блідне. Техніка висвітлення препогана. Врешті, кінчилось. Люди виходять і 95 відсотків їх лають "Козуб". З козубівців цього разу був тільки я, то вся лайка падала на мене. Думаю: "Ловко обставлено: сприяння "Козуба", тому й лайка на "Козуб". А чні ж гроші? Зала має понад 400 місць. Майже всі зайняті. По два долари квиток, то це... 3,600 доларів. Чудовий бізнес! А "Козубові"... масова лайка! І. Боднарчук був тоді у Вінніпезі, то йому байдуже, а мене лаляли у вічі і телефоном. Три дні й три ночі. Особливо "скакали" на мене чотири наших читачки. Правда, одна була делікатніша і тільки ствердила, що "вперше в житті розходжуся з тобою в поглядах на мистецтво". Три інші брали мене за ребра й за печінку. Дарма я їм кричав у телефон, що не я голова "Козуба"...

Довідка: голова "Козуба" — Іван Боднарчук, а не Петро Волянник. "Нові Дні" не орган "Козуба", а орган читачів: тих, що беруть мене за печінку й за ребра, і тих, що не беруть. І це довідка раз і назавжди. Чуйте, мої хороші й разпрекрасні читачки? Почуйте, врешті. І майте Бога в серці.

Що я думаю про фільм? Фільм чудовий. Він прокладає нову стежку в кіномистецтві. По новій стежці ходити важко. Часом навіть небезпечно: можна спіткнувшись і впасти. Навіть порядну гулю на лобі набити можна, або бодай носа розквасити. Щоб цього не сталося, то треба вміти мислити, до чого еміграція не звикла — нам усе ясно з першого погляду, бо ми ж виростили на соцреалізмі. Байдуже, чи той соцреалізм був сталінський, пілсудсько-беківський, гітлерівський, чи й наш рідний... "...івський", але він все таки соцреалізм: мислити там не треба. Тут же взяли два долари за квиток і ще й на фільмі думати мушу. "Хто посміє примушувати мене мислити? Хто, ХТО? — обурено кричать еміграційний обиватель... — Дайте мені Волянників телефон, я йому сякому-перетакому висловлю найгостріший протест, що мені показали фільм, на якому я мусів (чи мусіла!) думати..."

Я в ці дні з жахом переконався, що 95% еміграції ніколи не читала повісті Михайла Коцюбинського "Тіні забутих предків". А як колись хтось і читав, то нічого-сінько в цьому творі не зрозумів. Є, наприклад, у фільмі кадр: бездітна жінка роздягається догола, щоб "вичарувати" собі дитину. У залі протести: деякі чоловіки, які здобули собі "всебічну культуру" коло апарата телебачення, протестують, що "вона ходить, як колгоспна тумба", і нічого в ній "не було видно", хоч би гвіста станцювала й показала "на що вона здібна", а жінки (здебільшого еміграційні моралістки, які "пройшли Рин і Крим і мідні труби") кричали, що це розпуса, "бож голих бабів показують"...

"Сумно на цьому (еміграційному!) світі, панове!" До

болю й жаху сумно. Аж кров холоде. Справа не в тім, що фільм комуся не подобався, а в сталінсько-комсомольсько-гітлеро-югендсько-маоїстсько-червоно-гвардійській безапеляційності, всезнайстві, непогрішності: "Заборонити!" "Вилучити!" "Спалити!" "Протестувати!" "Хто його перевіряв перед висвітленням?" "Як той Гірняк міг його похвалити? Чи він здурів на старість?" і т. д.

Хоч п. Новицький і "дуже звичливо та докладно" відповідав на мої запитання, але я таки іще пробував щастя дізнатись дещо про походження копії фільму на еміграції. Маю відомості, що фільм привезла з України відома й розумна католицька дівка — д-р Марія Клячко. Чи це правда — не певен ще. Та й яке значення має, хто фільм привіз? Раджу тим нашим читачам, які не бояться мислити, піти й проглянути його, як матимете змогу. Навіть, як ви будете певні, що фільм вам не сподобається, то подивитись варто. Хочби для того, щоб переконатись, що в українському підрадянському кіномистецтві сталінському соцреалізму цим фільмом відспівано "Між святими упокої, Господи, душу раба твогого..." За право участі в цьому похороні сотні наших найвизначніших мистців віддали своє життя. А вам шкода два доларя й півтори години часу? Ото ви такі "націоналісти"? Тільки при цьому пам'ятайте, що "Козуб" з вас нічогосінько не "здер", а тільки "спряв" цьому здиранню...

П. ВОЛ.

З нагоди висвітлювання фільму "Тіні забутих предків" "Гомін України" таки не втерпів і вирішив "погріти руки" на "політиці". У числі від 8 квітня 1967 р. він вирізував черговий наклеп на "Козуб", який передруковуємо тут без найменших змін.

"КОЗУБ" ПОСЕРЕДНИЧАЄ...

До нашої редакції надіслано летючку такого змісту: "За сприянням мистецького стоварищення Козуб висвітлюється шедевр світової кінематографії український фільм за оповіданням М. Коцюбинського ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ".

Далі подано, що фільм продукції кіностудії ім. О. Довженко був нагороджений на фестивалі в Аргентині, далі — він висвітлюється в Народньому Домі в Торонті.

З інформації преси відомо, що на фільм глядачі дивляться по-різному. Одначе насправді факт залишається фактом, що фільм становить власність большевицької кіностудії і щоб його одержати для висвітлення в приміщеннях "українських буржуазних націоналістів", треба пов'язатися посередньо, чи безпосередньо з відповідальним представництвом СССР.

Цитована нами летючка насуває погляд, що деякі наші організації не обмежуються до так зв. зустрічів з післанцями, а йдуть крок далі, на практичні зв'язки з офіційними установами СССР. Було б цікаво довідатись, яким чином фільм знайшовся в руках наших організацій, зазначених у летючці.

Як то було з цим фільмом, ми розповіли читачам вище. Редакція "Гомону України" все це прекрасно знає, або може знати, а все таки вирішила "копнути ногою" той ненависний їй "Козуб": ану ж знайдеться бодай одна недотепа, яка повірить!

У чому ж то полягає "національний злочин" "Козуба"? А в тому, що він не підлягає контролі "визвольо-фронтівців"! Відомо, що був колись у Торонті один літературно-мистецький клуб. Існував він довго. Організували його й працювали в ньому саме ті, що тепер є в "Козубі". Було б усе добре, якби ота "найправильніша партія" не вирішила, що треба той клуб "перебрати в

свої надійні руки". Ми (п'ятеро нас було тоді) вирішили, що ми не той "матеріал, що надається на перебирання", і вийшли з клубу та створили "Козуб". Клуб занепав, а "Козуб" працює. А "визвольофронтівцям" від того животи болять. От і обкидають "Козуб" болотом, сподіваючись, що він від того ослабіє і тоді "ми його таки переберем"...

Бувають же отакі наївні політики, які не бачать того, що "Козуб" не УККА і перебрати його важко. От і скапдаються.

З ПРАЦІ «КОЗУБА»

Цього року "Козуб" не влаштовує регулярних п'ятниць, як попередніми роками, бо нема змоги дістати відповідне клубне приміщення. Але час од часу влаштовує або зустрічі з мистцями з України, якщо вони появляються в Канаді, або інші вечори, якщо є можливість організувати щось якісне.

5 лютого ц. р. в залі православної катедри св. Володимира "Козуб" улаштував доповідь проф. Всеволода ГОЛУБНИЧОГО (Гантер Колледж, Нью-Йорк) на тему: "Будування мостів між Америкою й Україною". На доповіді було коло двох сот осіб. Прибув і цілий осередок севеушників, який мав намір атакувати доповідача, але побачивши в залі велику кількість якісної публіки, а також урахувавши те, що доповідь відбувалася в церковній залі, вони не зважились на якесь хуліганство.

Доповідач говорив змістовно, логічно й переконливо. Публіка слухала його півторагодинну добре обгрунтовану доповідь з непослабною увагою. Опоненти були розбросані цілком і навіть не посміли входити в дискусію. А коли й пробували щось говорити, то так плутались, що не було змоги установити, чи вони опонують доповідачеві чи схвалюють його тези.

17 березня ц. р. в залі Народнього Дому відбулась звичайна козубівська п'ятниця, у якій взяли участь поети Володимир СКОРУПСЬКИЙ та Борис ОЛЕКСАНДРІВ і прозаїк Іван БОДНАРЧУК.

В. Скорупський та Б. Олександрів саме тепер готують до видання чергові свої збірки поезій (збірка Олександрова вже друкується), з яких і прочитали по кілька своїх творів.

І. Боднарчук прочитав нарис і фейлетон.

Публіки було яких 45-50 осіб. Вечір був присмий, культурний.

У неділю 19 березня ц. р. в ресторані "Европа" відбулась зустріч з талановитим львівським диригентом Юрієм ЛУЦЕВИМ, який був довший час у Канаді і США як стипендіат ЮНЕСКО.

Поскільки не було певности, що п. Ю. Луців вчасно прибуде, то управа "Козуба" не зважилась набирати більшу кількість гостей на цю зустріч, бо в ресторані ми мусли замовляти обід на всіх наших гостей. Ю. Луців іще в суботу 18 березня диригував симфонічною оркестрою м. Келгари і прилетів до Торонта лише за дві-три години перед зустріччю. По обіді диригент Ю. Луців відповідав на численні запитання, які переважно стосувались музики.

Юрій Луців — один з талановитіших диригентів не тільки України, а, мабуть, і всього СРСР. Пізніше ми познайомимо наших читачів з ним докладніше. З Торонта Ю. Луців виїхав до Парижу, де має бути іще місяць і тоді вертається в Україну.

Фірма Українська Книга

проголошує весняний випродаж цінних книжок по
знижених цінах.

ВИПРОДАЖ ПРОДОВЖЕНО НА ТРАВЕНЬ!

ТРЕТЯ ГРУПА

Можете купити по 19 центів:

ВІРШІ ТА ПОЕМИ. М. Упенік. Видавництво "Молодь". Київ. 1960.
СЕРЕД ЗЕЛЕНИХ ЛІСІВ. В. Москалець. Повість. Видавництво "Радянський письменник". Київ. 1962.
КРИЙ ТА ШИТТЯ БЛИЗНИ. Держвидав технічної літератури УРСР. Київ. 1959.
МАРСІЯНС*КІ "ЗАЙЦІ". О. Бердник. Науково-фантастичні оповідання. Держвидав дитячої літератури. Київ. 1962.
ВИЗНАЧНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ГРАФІК. О. Довгаль. Держвидав образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР. Київ. 1962.
СУЧАСНА ТА МИНУЛА ФАУНА ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ. Видавництво АН УРСР. Київ. 1963.
ШЛЯХ НА СХІД. Г. Плоткін. Держвидав художньої літератури. Київ. 1963.

ЧЕТВЕРТА ГРУПА

Можете купити по 29 центів:

АНГЛО-РУССКИЙ — РУССКО-АНГЛИЙСКИЙ СЛОВАРЬ. Коло 18,000 слів. Госиздат. Москва. 1961.
АНГЛО-РУССКИЙ СЛОВАРЬ. 20,000 слів. Словиздат. Москва. 1961.
ПЕНИЕ УЧЕБНИК ДЛЯ 5 КЛАССА. Е. Гелибицкая. Издательство "Музыка". Москва. 1964.
ПЕНИЕ УЧЕБНИК ДЛЯ 6 КЛАССА. Е. Гелибицкая. Издательство "Музыка". Москва. 1964.
ПОЕМА Т. Г. ШЕВЧЕНКА "ГАЙДАМАКИ". М. Гнатюк. Держвидав художньої літератури. Київ. 1963.
АПТЕЧНА СПРАВА. І. Губський. Видавництво "Здоров'я". Київ. 1964.
ТАЄМНИЦЯ ГІРСЬКОГО ОЗЕРА. В. Ананян. Держвидав. Київ. 1962.
ТАМАРА. А. Хижняк. Повість. Держвидав художньої літератури УРСР. Київ. 1962.
ЯКОСЬ У ТРАВНІ. Ян Дрда. Переклад з чеської Держвидав дитячої літератури. Київ. 1962.
ПШЕНИЦІ УРСР ТА ЇХ ЯКІСТЬ. Й. Самолевський. Київ. 1965.

ГРУПА П'ЯТА

Можете купити по 39 центів:

ВІНОК ТАРАСОВІ ШЕВЧЕНКУ. Оповідання. Видавництво "Радянський письменник". Київ. 1963.

ІДУ, ГАЛАКТИКО. М. Котиш. Документальна повість про космонавта. Видавництво "Молодь". Київ. 1963.

ПЛЕМІННА РОБОТА З ПОРОДАМИ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ. Держвидав сільськогосподарської літератури. Київ. 1963.

ТРУДНА ЛЮБОВ. В. Кучер. Роман. Держлітвидав. Київ. 1962.

ХУДОЖНИКИ. І. Волошин. Роман. Видавництво "Молодь". Київ. 1963.

НЕЗОРАНА НИВА. П. Ілліницький. Роман. Переклад з словацької. Обласне видавництво. Ужгород. 1955.

ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ. Підручник. Видавництво політичної літератури. Київ. 1959.

ДОСЛІДЖЕННЯ З МОВОЗНАВСТВА. Інститут мовознавства ім. О. Потебні. Видавництво АН УРСР. Київ 1963.

ОРГАНІЗАЦІЯ СУДУ І ПРОКУРАТУРИ В СРСР. А. Рівлін. Видавництво Харківського університету. Харків. 1962.

БУДІВЕЛЬНІ МАТЕРІЯЛИ УКРАЇНИ. Видавництво АН УРСР. Київ. 1963.

ЗБІРНИК ПРАЦЬ ЗООЛОГІЧНОГО МУЗЕЮ. Видавництво АН УРСР. Київ. 1961.

МОЛОДІЖНІ ВЕЧОРИ. — Пісні. Видавництво "Молодь". Київ. 1959.

АНАТОМІЯ І ФІЗІОЛОГІЯ ЛЮДИНИ. М. Марков. Підручник для 8 класу середньої школи. Видавництво "Радянська школа". Київ. 1964.

ОПИС АВТОГРАФІВ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ. Видавництво АН УРСР. Київ. 1959.

ШОСТА ГРУПА

Можете купити по 49 центів:

ЛІСОВЕ МОРЕ. І. Неверлі. Роман. Переклад з польської. Київ. 1962.

РОМАНТИКА ПРАВДИ. О. Килимник. Видавництво "Радянський письменник". Київ. 1964.

ІСТОРІЯ КУЛЬТУРИ. Ю. Ліпперт. Ілюстрована. 399 сторінок. Видавництво Нью-Йорк — Відень — Львів — Київ. 1922.

ЦІНИ НА НОВІ КНИЖКИ

В місяцях березні—травні знижені ціни на 10 відсотків на всі нові книжки, які є в книгарні фірми "Українська книга".

ЗНИЖЕНІ ЦІНИ НА ПЛАСТИНКИ

В місяцях березні—травні знижені ціни на 10 відсотків на пластинки, які є в магазині "Української книги".

Замовлення і гроші присилайте на:

UKRAINSKA KNYHA
1162 Dundas St. W.
Toronto 3, Ont., Canada.

ПОВІДОМЛЕННЯ

ДЛЯ ПРАЦЕДАВЦІВ І ПРАЦІВНИКІВ
У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ТА САДІВНИЦТВІ
ОБЕЗПЕЧЕННЯ ВІД БЕЗРОБІТТЯ БУДЕ ОХОПЛЮВАТИ ВІД 1 КВІТНЯ 1967 Р.
РОБІТНИКІВ НА

ФАРМАХ,

ТВАРИННИХ ФАРМАХ,

РОЗСАДНИКАХ,

ТЕПЛИЦЯХ,

ГОРОДАХ

І КВІТНИКАХ.

ПРАЦЕДАВЦІ

ПРИДБАЙТЕ БРОШУРУ. Якщо ви ще не отримали брошури, яка описує обов'язки працедавця згідно з новим законом, придбайте її негайно в бюро Комісії Обезпечення від Безробіття.

ЗАРЕЄСТРУЙТЕСЯ ЯК ПРАЦЕДАВЕЦЬ. Негайно вам треба зареєструватися у найближчому до вас бюро Комісії Обезпечення від Безробіття. Це важливе тому, що забезпечення від безробіття є примусове при найманні робітників.

ЛІЦЕНЗІЯ НА КУПІВЛЮ ЗНАЧКІВ. По реєстрації, якщо у вас працюють забезпечені робітники, Комісія приśle вам ліцензію на купівлю значків для забезпечення від безробіття та додаткові потрібні інформації щодо забезпечення працівників, пайки вашої вплати, наліплювання значків у книжку робітників, ведення вимаганих рекордів тощо.

ПРАЦІВНИКИ

ДОВІДАЙТЕСЯ ЧИ ВИ ПІДЛЯГАЄТЕ ОБЕЗПЕЧЕННЮ. У найближчому до вас бюро Комісії Обезпечення від Безробіття поінформуйтеся, чи ви підлягаєте забезпеченню. Згідно з законом деякі працівники не будуть забезпечені.

ЧИСЛО СОЦІАЛЬНОГО ОБЕЗПЕЧЕННЯ. Кожний забезпечуваний працівник мусить мати своє число. Бланки заяв на це можна отримати в бюро Комісії Обезпечення від Безробіття та в більшості поштових урядів.

Виповніть заяву та вишліть її до Комісії Обезпечення від Безробіття. Це поладжується без оплати.

КНИЖКА ОБЕЗПЕЧЕННЯ ВІД БЕЗРОБІТТЯ. Якщо ви підлягаєте забезпеченню від безробіття, вимагається мати таку книжку, яку можна отримати в кожному бюро Комісії Обезпечення від Безробіття. Треба лише подати своє повне ім'я, дату народження та число соціального забезпечення. Книжку видається безкоштовно.

UNEMPLOYMENT INSURANCE COMMISSION
GOVERNMENT OF CANADA

ГОЛОВА ПРОВІДУ ОУН У КАНАДІ

У четвер 6 квітня 1967 р. голова ПУН (Провід Українських Націоналістів) редактор Олег Штурь (Жданович) зустрівся з редакторами української преси в Торонті. Відкрив пресову конференцію п. М. Плав'юк. Він представив голову проводу ОУН ред. О. Штуря і жартома сказав, що ред. "Нових Днів" минулого року писав, що ми "ховаємо свого лідера", себто не дали йому змоги зустрітись з грома-

дянством, то цього разу ми вирішили зробити пресову конференцію, бо вважали цей закид слушним.

Пресова конференція скликана з приводу відзначення 25-річчя похідних груп ОУН і розстрілу цілого ряду українських діячів у Києві, Житомирі та інших містах України, який вчинили німецькі окупанти в грудні-лютому 1941—1942 рр. Тоді розстріляно д-ра Олега Кандибу (Ольжича), Михайла та Олену Теліг, Івана Рогача і сотні інших українських патріотів. Цього року, правда, з деяким спізненням, УНО і Кр. Комітет Українського Визвольного фонду вирішили вшанувати пам'ять розстріляних німецькими окупантами і відзначити 25-річчя похідних груп ОУН. Для цього запрошено теперішнього голову ПУН п. О. Штуря, який брав активну участь в похідних групах. Він буде головним промовцем на бенкеті в готелі "Вестбурн".

Поруч з ним промовлятиме визначний канадець жидівського роду міністер поправчих установ провінції Онтаріо п. Аллан Гросман. Таке сполучення вважаємо найкориснішим і далекойдучим починком, який, безперечно, піде на користь українцям і жидам не лише в Канаді, а й у всьому світі. Про сам бенкет і промови повідомимо ширше в черговому числі, бо квітневє число "Н. Днів" уже цілком закінчено.

Голова ПУН п. Штурь привітав редакторів і коротко з'ясував мету свого приїзду до Канади. До речі, сказав, що він уже п'ятий раз у Канаді і лише вперше зустрівся з редакторами, не тому що конспірував, а просто... "не було відповідної нагоди".

Відповідаючи на запитання, голова проводу ОУН заявив, що він вдоволений з останньої сесії УНРади, що на його думку факт призначення п. А. Фіголя, людини безпартійної, на голову Виконного Органу УНРади є фактом позитивним, бо це поширює політичну базу Держ. Центру УНР в екзилі. Сказав також, що він вважає, що Св. Конгрес Вільних Українців має відбутись такий в цьому році, хоч які великі ускладнення на громадсько-політичному секторі ми маємо. "Я завжди керуюсь народньою приповідкою: "Відклад не йде в лад", — сказав п. О. Штурь. Сказав також, що думаємо популяризувати похідні групи ОУН і розстріляних німецькими окупантами українських патріотів так широко, як тільки можна. Та ми не вважаємо це нашою партійною справою, а загальною. "Коли ви тепер позитивно розцінюєте цей факт, то можемо сказати, що хоч через 25 літ

ми вже на деякі факти почали дивитись не партійними, а національними очима".

Мущу признатися, що це відповідалося мені. Якщо тут малоса на увазі лише мене (і таких, як я), себто, що ми аж через 25 літ почали дивитись не партійними, а національними очима, то треба б уточнити, що всі відлами ОУН теж мали дуже партійні окуляри. З приємністю стверджую, що ОУН (мельниківці) мали не дуже то темні партійні окуляри й раніш, а сьогодні вони намагаються їх зняти цілком. Від цього у значній мірі залежить співпраця з ОУН інших політичних партій і безпартійного громадянства, яке кількакратно переважає кількістю всі партії разом.

На запитання, яку позицію маємо зайняти у зв'язку з приїздом великої кількості людей з України на Світову виставку в Монреалі, п. О. Штурь відповів: "Приїзди з України є наступом на нас. Треба відбиватись спільно, а не битись між собою. Ми мусимо зустрічатись, бо така ситуація тепер. Можна полемізувати на цю тему, але спокійно, зрівноважено. Хто не хоче зустрічатись, нехай не зустрічається, але нехай же не зве зрадником і більшовиком того, хто зустрічається, бо однак йому ніхто не повірить. У нас, у Європі, теж відбуваються дискусії на цю тему, але без такої гостроти, як у вас. Аж дивно: Канада — північна країна, а дискусії на цю тему відбуваються з темпераментом гарячої Іспанії..."

Пресова конференція була чисельна: було запрошено навіть протестантську пресу. Були відсутні лише представники католицького тижневика "Наша Мета", одумівського місячника "Молода Україна" і католицького місячника "Світло". На моє запитання, чи ці часописи не запрошені, чи зігнорували запрошення, мені відповіли: "Наша Мета" запрошена, але представника не вислала, а "Молода Україна" і "Світло" не були запрошені через недогляд секретаріату".

Запитав я про це не отак собі, аби щось запитати, а щоб такий своїм читачам дати повну інформацію. Справа в тім, що "Гомін України" на пресову конференцію вислав свого фейлетоніста Серафіма Архангела. Це ду-

У суботу 13 травня у залі УНО (297 Коледж) відбудеться

Полтавський вечір

з

ВЕЧОРНИЦЯМИ,

на який запрошуємо всіх українців.

* Гратиме одна з найкращих оркестр.

* Багатий буфет із українськими стравами, включно з галушками й пиріжками та варениками в полтавському стилі.

* Холодні й гарячі напитки.

* Обслуга — гарні дівчата в українських одягах. Приходьте самі й запросіть Ваших друзів, яких ми сердечно вітатимемо.

Прибуток призначено на виховання української молоді.

Комітет "ПОЛТАВСЬКОГО ВЕЧОРА"

же мила й симпатична людина, і я мав найбільшу приємність випити з ним добру чарку за... процвітання "ідейно співзвучних і єдино найправильніших часописів" — "Гомону України" і "Нових Днів". Ми з ним трохи не випили "на брудершфат"! Це добре. Та погано, що поважний тижневик, який має чотирьох сталих редакторів, а висилає на пресову конференцію з провідником однієї з найважливіших наших політичних партій свого принагідного фейлетоніста. Мабуть, такі вирішено пожартувати...

Вірю, що хтось з редакторів "Гомону України" міг захворіти на антимельниківську гарячку, але щоб усі четверо мали підвищену температуру лише від одної думки про зустріч з лідером ОУН, то таки важко уявити. Це таки "не те, що мете, а те, що зверху йде..." А що воно "зверху йде", то хай наші читачі подумуються самі — моє діло лише подати факт.

У нас є різні партії й політики. Є такі, що їх мислення зупинилась у 1918 році, коли скинено гетьмана і владу перебрала Директорія УНР, є такі, що їх мислення зупинилось перед війною ("Єшовщина"); є такі, що їх мислення зупинилось у 1941 році... Можемо цим людям співчувати, можемо з жалем і сумом відспівати їм "Вічну пам'ять", політичну, а не фізичну їх смерть шануючи. Щодо ОУН (мельниківців), то з приємністю ще раз підкреслюю, що їх провід і, здається, більша частина рядового членства мислять ще й сьогодні. Навіть відомо молоджуються. Про це свідчить їх співпраця в Державному Центрі УНР в екзилі, про це свідчить їх намагання оздоровити політично-громадське життя на еміграції. Про це свідчить і їх намагання зрозуміти визвольні процеси в Україні і бути помічною силою у визвольній боротьбі нашої нації.

От мені й радісно. І приємно. Бо все ж таки приємніше зустрічатись і співпрацювати з живими людьми, ніж, як казав Г. Сковорода, з "трупцем околишнім..."

П. ВОЛ.

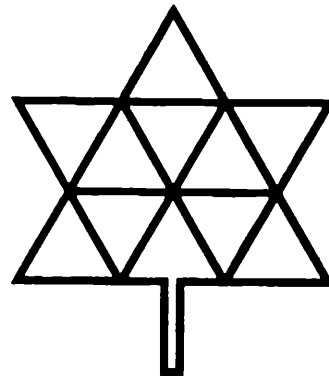
ПОЕТ ВІТАЛІЙ КОРОТИЧ У США

Добре відомий нашим читачам поет Віталій Коротич, що пару років тому був кілька місяців у Канаді на стипендію ЮНЕСКО, недавно прибув до США, де пробуде також кілька місяців. Прибув також на стипендію ЮНЕСКО. Мета подорожі у США: вивчити й дослідити методи готування журналістичних кадрів в університетах США. Як відомо вже нашим читачам, Віталій Коротич є з фаху лікар-кардіолог, а одночасно один з дуже талановитих молодих поетів в Україні. З рік тому він залишив лікарську практику і став редактором київського журналу "Ранок".

Березень В. Коротич провів в університеті міста Медісон, штат Вісконсінг. 1 квітня ц. р. він виїхав у Мінеаполіс, де має пробути з місяць.

Скориставши з латинських великодніх свят, В. Коротич приїхав до Чикаго, де мав авторський вечір у Дискусійному Клубі і зустрічався з українськими лікарями. На вечорі було коло двох сот осіб. Зустріч мала приватний характер, себто на вечір пускали лише спеціально запрошених гостей. Вечір був винятково успішний.

Сьогодні ми ще не знаємо чи В. Коротич буде в Канаді, хоч його тут радо зустріли б численні поклонники його поетичної музи.

ВАЛКИ КОНФЕДЕРАЦІЇ

(Канадська Сцена) — Дані про кількість відвідувачів Поїзду Конфедерації, що розпочав подорож від західного узбережжя в напрямі східного ще в січні, перевизначили всі сподівання Комісії Століття.

Мешканці районів поза 63 містами, що їх відвідає цей поїзд, матимуть нагоду побувати в одній з восьми Валок Конфедерації. Вони розпочинають свої поїздки з першим травня і відвідають 700 місцевостей. Караван складається з восьми велетенських автобусів; у семи розміщено експонати з історії Канади, моделі нормальних розмірів, зразки мистецтва, фотографії.

Протягом 1967 року один караван об'їде одну з восьми областей Канади. Внутрішнє розташування каравану однакове, але зовнішня декорація різна, бо вона відтворює специфічні риси того району, що його відвідує та валка. Коли, наприклад, валка "Альберта і Північний Захід" прибуває до місцевості, тоді автобуси установлюються на площі чотирикутником, пов'язаним в одне ціле плитформами для відвідувачів. Експонати назовні в тому чотирикутнику ілюструватимуть початки поселення в Альберті та на Північному Заході, розвиток скотарства і хліборобства, а далі нафтової промисловості і технології.

Проходячи від автобуса до автобуса, відвідувачі почуватимуться немов відкривачами історії Канади. У трейлері ч. 1 вони побачать канадські мінерали у природному виді, зразки мистецтва західних, степових і східних індіанців та під звуки електронних ефектів ознайомляться з життям первісних мешканців на нашій землі. У другому трейлері вони йтимуть слідами дослідників цього континенту та під скрипіння корабельного оснащення перепливатимуть з ними моря. У третьому трейлері відвідувач опиняться в першому стабілізованому суспільстві — у старому місті Квебеці; потім він відвідає таверну у Верхній Канаді, рибальську хатину в Британській Колумбії, східні рибальські селища, перші прерійні хати і форт компанії "Гадсон Бей", що відкриває нову епоху в заселюванні Заходу. У четвертому трейлері відтворено передконфедераційні часи 1800—1867, що закінчується Конфедераційною Залею. У п'ятому трейлері показано парламентські будівниці, завершення будівництва залізниці, повстання Ріеля і створення Північно-Західної Кінної Поліції. У шостому трейлері відвідувач вступає в життя світового суспільства: вербунок на Бурську війну, Перша світова війна, бурхливі 20-ті і кризові 30-ті роки. У сьомому трейлері канадці беруть участь і Другій світовій війні, Канада продовжує зброю і всяке постачання. Далі відтворено післявоєнні роки з швидким розвитком промисловості, науки, політики, мистецтва, це доба атомної енергії та пов'язаних міжнародних стосунків.

У ПОШУКАХ СКАРБІВ

Продовження

В листі від 15 лютого 1910 року із Гелуана до М. В. Кривинюка Леся Українка писала:

«Дорогий Михайло! Вчора був у мене Яворницький, що ледве знайшов мене, бо шукав у пансіоні в Білінської, — казав, що се Ви йому таку адресу дали, але се він, певно, щось наплутав, бо я ж усі свої адреси подавала додому, і Ви їх мали знати. Ну, та дарма, все ж він мене знайшов, і се дуже приємно, бо взагалі тут не часто українця побачиш, а крім того, він видався мені симпатичним і інтересним чоловіком. Тепер він поїхав у горішній Єгипет оглядати тамошні руїни, а на повороті проживе тут з тиждень на нашій віллі для відпочинку. Він завзятий дід — лазив і на піраміди, і в піраміди, і де його тільки не носило! Се в 60^о літ і з ревматизмом! Ну-ну!.. Треба з ним ще раз в єгипетський музей поїхати — на «пані з золотим обличчям» подивитись (там є така одна красавиця). А поки що я сиджу грибом і нікуди не рипаюсь...»*

Як видно з цього листа, Дмитро Іванович разом з Лесею Українкою бував у музеї, розглядав з нею рідкісні музейні експонати, що являли інтерес для них обох.

Коли Д. І. Яворницький прощався з поетесою, Леся Українка взяла зі стола своє фото, підписала його і подарувала гостеві на добру згадку про зустріч на чужині. Фото Лесі Українки з автографом Дмитро Іванович зберігав у себе дома, як дорогоцінний скарб, і при нагоді показував своїм друзям і приятелям.

БІЛЯ ДЖЕРЕЛ ОПЕРИ «ТАРАС БУЛЬБА»

Дмитро Іванович Яворницький був добре знайомий також з великим українським композитором, основоположником української клясичної музики М. В. Лисенком.

З листування видно, що дружба вченого з композитором зародилася ще тоді, коли Лисенко задумав написати оперу «Тарас Бульба» і мандрував разом з Дмитром Івановичем по місцях колишньої Запорізької Січі. Подорож ця лишила велике і незабутнє враження. Як свідчить син композитора Остап Лисенко — Микола Віталійович до останніх днів своїх згадував ті мандри, особливо поїздку на дубах через бурхливі Дніпрові пороги, на яких, за висловом композитора, можна було «і дуба дати».

«Треба було в ці хвилини бачити нашого лоцмана Мусія Бойка. Стоїть як вкопаний на носі «дуба». Високий, плечистий, в білій сорочці. Об-

личчя в нього мускулясте, начебто виковане з бронзи. Вуси довгі, побурілі від найміцнішого самосаду. Хвилі оскаженило, з диким ревом кидаються на нас, а він хоч би бровою моргнув. Тільки очі, приковані до кипучої безодні, видають його напруження й тривогу. Один невірний рух кермом — всій би нашій вченій компанії раків годувати.

— Повіриш, Остапе, — говорив Микола Віталійович, — глянув я на Мусія і бачу його батька, діда й прадіда. На таких же «дубах» при Свято-славі й при Богдані йшли через пороги. За землю руську бились на смерть з ворогами. Не випускаючи меча з рук, сіяли жито, будували фортеці, міста, села Мусії та Івани, Максими та Остапи. Мучили їх татари в тяжкій неволі, пани-ляхи розпинали на хрестах, «своє» православне панство душило кріпаччиною, цькувало собаками. А Мусій — ось він на «дубі» своєму — сам дуб! Всіма бурями овіяний, сонцем і морозом загартований, Дніпровою водою напоений, весняними грозами обмитий. Живий, нескорений лицар з руками богатиря і з чистою душею дитини! Татар пережив, ляхів пережив і панство переживає. Бо — сила! Бо — народ!»*

Не менше враження зробили на композитора і руїни старої Січі. Адже земля та була свідком великих подій, кривавих січ і подвигів.

Поруч стояв Д. І. Яворницький і, розуміючи настрій композитора, говорив:

— А колись тут кипіло життя. І яке життя!.. Широке, вільне. Тут і бандури дзвеніли, тут і пісні розливались, тут і хвацькі танцюристи крутились у такому вихорі, від якого курява підіймалася стовпом, повітря стогнало стогоном, земля дзвеніла дзвоном.

І в уяві композитора з'являлися ті далекі події, з'явилися люди, його майбутні герої.

Так на берегах Дніпра народилася музикальна сцена Запорізької Січі, яку талановитий композитор увів потім до опери «Тарас Бульба».

...Видатний діяч російського театрального мистецтва К. С. Станіславський назвав М. В. Лисенка «сонцем української музики». Багатогранність музичної діяльності Лисенка гідна подиву. Він був не тільки визначним композитором, а й вченим-етнографом, збирачем і дослідником народних пісенних скарбів.

Дмитро Іванович і тут був йому побратимом. Він сам добре співав і, як свідчать його сучасники, записував народні пісні на ноти.

В Інституті мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР зберігаються матеріали, з яких видно, що Дмитро Іванович в 1904 році за-

* Тут вкралася помилка: Яворницькому було тоді 55 років.

** Леся Українка, Твори, том V, 1956, стор. 573.

* О. Лисенко, Про Миколу Лисенка, К., 1957.

писав од кобзаря І. Кравченка пісню про Морозенка, від другого кобзаря Л. Шевченка занотував пісні: «Ой скажи ти, пташко» та «Ой піду я понад морем».

Коли Яворницький був на могилі Івана Сірка, він зустрівся з столітнім дідом Федором Кузьмичем Забутним і від нього записав пісню: «Красне, ясне сонечко сходить». У цих же матеріалах згадується, що пісні від ч. 1 до 107 наспівані Д. І. Яворницьким.

Композитор М. В. Лисенко скористався послугою Яворницького і позачисував мелодії українських пісень, що їх проспівав йому Дмитро Іванович, коли був у Лисенка. Про це свідчать листи композитора до Яворницького.

Так, у своєму листі від 22 січня 1896 року, що зберігається в фондах Дніпропетровського державного історичного музею, М. В. Лисенко з великою вдячністю пише Дмитру Івановичу:

«Дуже прошу Вас, присилайте рукописну Вашу збірку. Я з великим інтересом запишу від Вас мотиви пісень. Зарані приношу Вам глибоку і сердечну подяку за присилку збірки Вашої.

Ваш М. Лисенко».*

Трохи пізніше — 9 квітня 1896 року — Лисенко знову пише до Яворницького: «Буду надзвичайно радий скористатись Вашим перебуванням у Києві, записати мотиви до багатьох матеріалів Вашої збірки. Мене особливо цікавлять історичні та обрядові пісні, якими я тепер займаюсь і збираю звідусіль, з усіх кінців України, щоб видати, можливо, повну збірку цих дорогоцінних перлин стародавньої творчості.

Ваш М. Лисенко».**

Дружба й листування між вченим і композитором продовжувались і пізніше. Виїжджаючи з хором по Україні, М. В. Лисенко зустрічав на своєму шляху серйозні перепони. Царські чиновники забороняли йому давати концерти: вони боялись голосу українського народу. Нерідко ця заборона виходила безпосередньо від губернаторів. Так було, наприклад, на Полтавщині. Тоді М. Лисенко звертався за допомогою до авторитетного і широковідомого вченого Д. І. Яворницького.

У своєму листі від 6 червня 1902 року він пише до Яворницького:

«Женуся за Вами по слідах Ваших і добре, як потраплю Вас таменьки, куди листую, коли ж не потраплю — пропала моя справа».

У цьому листі він дуже просить Дмитра Івановича допомогти йому — написати листа до полтавського губернатора, щоб той «дав дозвіл на концерт»***

І Яворницький допоміг своєму другові.

* Дніпропетровський державний історичний музей, Архів, 1678-2.

** Там же, 1678-1.

*** Дніпропетровський державний історичний музей, Архів 1678-3.

СЕРЕД ЗЕМЛЯКІВ БУДИНОК БІЛЯ ПАРКУ

Цей чепуренький будинок з мезоніном біля парку ім. Шевченка знали колись не тільки місцеві жителі, а й мешканці сіл і навіть далеких міст — у наших і в чужих землях.

Дмитро Іванович — господар цього будинку — любив природу, любив Дніпро, його скелі, його шумливі пороги.

Ще здавна він виклопотав собі садибу в нагірній частині міста і збудував невеличкий будинок. Звідси добре видно сивий Дніпро, плоти, пароплави, мальовничий парк Шевченка, в якому він любив частенько відпочивати, видно металургійні велетні міста.

«З цієї «башти», — писав Д. І. Яворницький до свого колеги академіка Д. І. Багалія, запрошуючи його в гості, — видно все: і Дніпро, і степ, і Самару річку — усе як на долоні».*

У дворі посаджений скромний садочок. Своїми руками Дмитро Іванович виростив яблуні, груші, абрикоси, різні квіти.

У його рідкісній бібліотеці знайдено брошуру за 1894 рік «Як самому виростити плодовий садок». Цими порадами користувався Дмитро Іванович, коли, закахавши рукави, брав у руки лопату, копав ямки, розшукував родючу чорну землю.

У робочому кабінеті професора Д. І. Яворницького — безліч книг з археології, етнографії, історії Росії, України, твори клясиків. Багато з них — подарунки від авторів.

На робочому столі під склом — портрет професора О. Потебні, його вчителя, великого знавця мови, людини глибокого розуму, сильної волі і широкі ерудиції. На стіні — портрет Тараса Григоровича Шевченка, обрамлений квітчастим українським рушником.

У прихожій будинку ще й досі збереглась велика картина, яку намалював відомий художник Микола Іванович Струнников. На цій картині художник зобразив Тараса Бульбу з синами в поході.

Інкони через хворобу Дмитро Іванович не приходив у музей, тоді співробітники йшли до нього додому, кожен, звичайно, з невідкладними справами.

Підписуючи будь-який офіційний документ — грошового чека чи листа до вищих інстанцій, Дмитро Іванович рідко коли вживав вимочку. Частіше всього він присипав свій підпис на документі дніпровським білим піском, який швидко вбирав чорнило, а потім здував цей пісок і повертав документ.

— Так робили в Запорізькій Січі, — чи то жартома, чи то серйозно говорив господар.

— Так то так, Дмитре Івановичу, — звернувся до нього вартувий і водночас касир музею дідусь Олімпій Андрійович Щукін. — А от скажіть,

* Інститут літератури ім. Т. Шевченка АН УРСР, фонд № 37—264.

у чому мені носити зарплату з держбанку для співробітників музею? Зброї у мене немає, охорони не дають, хоч би портфель був...

— А навіщо вам портфель? Краще без нього, бо хтось і справді подумає, що ви гроші носите.

— Та воно то конешно, а все ж таки в чому приносити з банку гроші? — допитувався дідок.

— А я вже подумав про це. Ось гляньте, що це в моїх руках?

— Начебто псалтир!

— Так, правильно. А тепер загляньте всередину, що ви тут бачите?

— Нічого не бачу: вроді якась коробка чи що?

— От і добре, що ви побачили коробку. Оце вам буде портфель.

Дмитро Іванович вирізав все священне писання з середини церковної книги і зробив у ній скриньочку. Отже, коли збоку глянути — псалтир, а всередині — потайне сховище для грошей.

— Оце добре, Дмитре Івановичу! А я б до цього й не додумався.

— Це надійне сховище! Отож беріть цей «портфель» і спокійно в ньому носіть музейні гроші: запевняю, ніхто на вас не накинеться...

І, справді, дідок Щукін з цим псалтирем-портфелем ходив до банку декілька років. Обійшлося без пригод: нікому навіть у голову не прийшло, що богобоязливий дідок носить у «псалтирі» музейні гроші...

Дмитро Іванович охоче давав свою згоду провести екскурсію по історичних місцях. Сідав він на дубі поруч з лоцманом, супроводжуючи то письменників, то вчителів, то артистів, або інших екскурсантів, що прибували сюди здалеку.

Найчисленнішою була, мабуть, подорож 1925 року. У музей прибула з Харкова велика група письменників і артистів. Між ними були Остап Вишня, Юрій Яновський, Іван Паторжинський, Павло Тичина та інші. Вони звернулись до Дмитра Івановича з проханням сісти з ними на лоцманський дуб та проїхатись по Дніпру. Професор охоче погодився.

Перша зупинка на ночівлю була в селі Військовому. Письменники, артисти і Дмитро Іванович ночували в одного селянина прямо на току, на соломі. Уранці, ще вдосвіта, Дмитро Іванович усіх побудив і дав команду сідати на дуба, щоб спускатись вниз, до порогів.

Весело й цікаво розповідав екскурсовод про історичні місця, повз які спускався дуб. Зупинились біля села Нікольського, де встановлено меморіальну дошку про загибель Святослава Ігоровича, мимохідь глянули на «Крісло Катерини», оглянули фортецю Кодак тощо.

Дмитро Іванович був веселим і дотепним оповідачем. Він робив свої пояснення так, що сміхові не було кінця. Його розповіді пересипались жартами, приказками.

— Дмитре Івановичу, — спитав один артист, — скажіть: чув я таке слово «крокоситься», що воно значить?

— Крокіс — це дикий шалфей. А в народі його вживають так: «Ой на горі крокіс поріс, забрав чорт хлопців та й в ліс поніс. Ой на горі крокоситься, забрав чорт хлопців та й носиться».

— А ось таке слово — чули? — подав свій голос лоцман.

— Яке?

— Зацурпелити!

— Це, мабуть, — вдарити, заїхати. У народі це слово так вживають: «Він мене чоботом у пузо, а я його як зацурпелив палимоном, так він тільки кавкнув!»

— А де це дівся наш лоцман Микола? — спитав Дмитро Іванович.

— Це ви кого — дитуна питаєте?

— Як ви сказали?

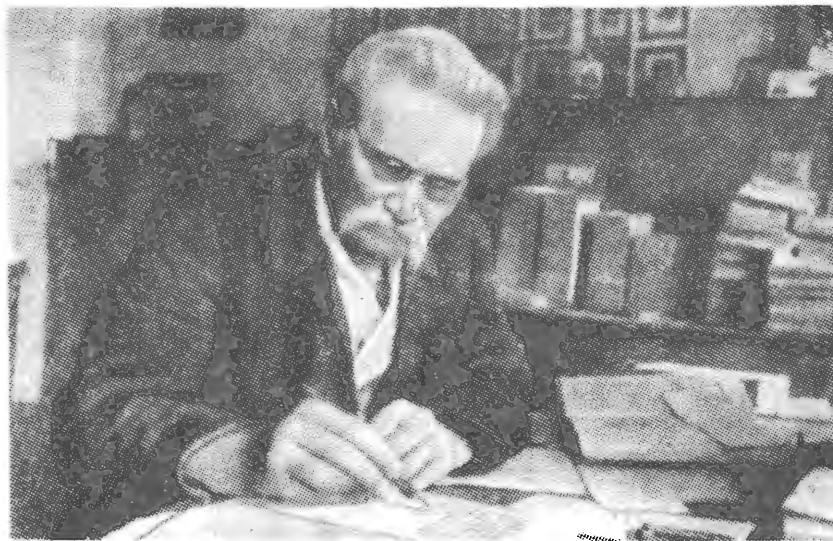
— Дитун.

— А чому ви його так прозвали?

— Тому, що він у нас дуже плодовитий: у нього що не рок, то й прирок!

— Це що ж воно таке?

— Та таке, — говорить другий лоцман, — що

Академік Дмитро Яворницький
за працею

не рік, то й дитина. Отож ми через те й прозвали його дитуном.

Подорожі по Дніпру були приємними і корисними. Люди відпочивали на свіжому повітрі, варили юшку, знайомились з порогами, з історією Придніпров'я, співали пісень. Дмитро Іванович сам був добрим співакою і часто виводив у хорovій пісні.

— А чи знаєте ви, як попи хотіли мене висвятити в архиереї? — питає, було, Дмитро Іванович.

— Ні, не чули. Розкажіть.

— Гм... Так слухайте. Це було ще тоді, коли я читав лекції в Інституті народньої освіти. Почули попи, що на мої лекції багато ходить студентів, бо лекції проходили веселенько, з гуморком. От приїшли до мене додому два попи та й кажуть:

— Дмитре Івановичу. Ми знаємо, що ви людина розумна, авторитетна, своїм чарвним словом умієте приваблювати людей. Дайте згоду стати архиереєм Катеринославської епархії, а там і професора богослов'я вам дамо.

Спочатку Дмитро Іванович сприйняв цю пропозицію за жарт, а потім баче, що не туди гнуть, та й каже:

— Навіщо мені професор богослов'я, коли я й так професор. А от архиерея з мене не буде: розбіжиться ваша паства! Мова моя не церковна, а проста, народна, гумор — український, все це не має нічого спільного з богослов'єм. Ну ось уявіть собі на хвилину, що я архиерей. Виступлю з проповіддю, а коли я виступаю перед людьми — без гумору не можу. Що ж тоді вийде? Там, де віруючим треба хреститись, вони будуть сміятись. Ні, моя стихія — наука, історія народу. Люблю я свій народ, люблю його мову, його творчість. Для мене

це все. Отож, мабуть, я лишусь тим, ким я є, а для архиерея підшукайте собі другого.

На цьому й розійшлись попи з професором.

Будинок Д. І. Яворницького був місцем паломництва. Сюди часто заходили академіки, професори, художники, письменники, артисти, вчителі, кобзарі, чабани, що з сопілкою в руках складали й співали українські народні пісні. Не минули його будинку композитори М. В. Лисенко, К. Г. Стеценко, артисти П. І. Цесевич та Г. В. Маринич, вчені О. М. Терпигорев, С. Б. Шарбе, А. П. Виноградов.

Був у нього й український драматург Олександр Корнійчук, приїздили артисти з Тбілісі, щоб порадитись, як краще й правдоподібніше показати на сцені Богдана Хмельницького. Частенько приходили й адміністратори українських театрів Дніпропетровська, Києва, Харкова. Всі вони звертали до Яворницького з питань історії Запоріжжя, фолкльору та етнографії, просили допомогти їм у виготовленні українського одягу тощо. Дмитро Іванович чуло ставився до таких прохань, давав консультації, практичні поради.

Відомий український драматург М. П. Старицький працював над драмою «Богдан». В зв'язку з цим він звернувся 15 січня 1899 р. до Дмитра Івановича з проханням допомогти йому «...познайомитись зі звичаями тогочасної придворної польської магнаторії. Де б знайти джерела історичні і романтичні — чи не пригадуєте?»*

В другому листі, датованому 7 грудня 1899 р., М. П. Старицький дуже просить Дмитра Івановича

* Дніпропетровський державний історичний музей, фонд № 1680-2.

ХОЧЕТЕ КУПИТИ АБО ПРОДАТИ

готель,

фарму,

дім,

підприємство,

то

звертайтеся з повним довір'ям

до

УКРАЇНСЬКОЇ ФІРМИ

W. WALTER HRYNYK

REAL ESTATE BROCKER

726 QUEEN ST. W., TORONTO 3, ONTARIO

Телефони:

контора: 363-5316 і 363-5317,

мешкання: 364-3846

Увага!

Увага!

ТОРОНТО Й ГАМІЛЬТОН

- Безплатно чистимо печі (форнеси).
- Даємо безплатну цілорічну обслугову печей нашим відборцям опалової оливи.

ЗАМОВЛЯЙТЕ В НАС ОЛИВУ!

DNIPRO FUEL OIL LTD.

TORONTO — 2174 Dundas St. West

Тел.: вдень і вночі: 537-2169

DNIPRO FUEL OIL LTD.

HAMILTON — 905 Barton St. East

Тел.: вдень і вночі: 549-9634

ча «...порекомендувати, де дістати театральні реквізити — жіночі та чоловічі: гетьмана, генерального судді, генерального писаря та інших».

Не обійшовся без допомоги історика і другий корифей українського театру П. К. Саксаганський. 3 квітня 1915 року він звертається до Д. І. Яворницького, як до великого знавця українського побуту:

«Бачиш, — пише він, — я тільки й знаю що Возного — це щось нагадує сучасного судового пристава. Возний вибирався дворянством і приводив тяжущихся до суду і назначав імущество в продаж. Оце й усе, що я знаю. А от яка його була одежа? Чи ти, голубе, ніколи не находив десь цієї одежі? Якщо маєш, то або намалюй, або опиши, яка то мусить бути одіж. Зостаюсь, як і перше, вірний Опанас Саксаганський».

Частенько листувався з Дмитром Івановичем і Марко Кропивницький. Одного листа він почав імпровізованим віршем:

*Ой Дмитре мій, Дмитере,
Прихильний та щирій!
Багато ти, друже,
У душу мою
Перелив своєї
Теплої, палкої
І бравої душі:
Розпалахав мрії,
Зогрів мої думи
І в серцеві хворому
Вигойв надії.**

А закінчив свого листа словами: «Літом хоч тижнів зо два поблукаємо з тобою понад Дніпром, колись то дужим та великим».

Любив Дмитро Іванович займатись і фізичною працею. У зимовий час можна було побачити, як він в чорній смушевій шапці, в рукавицях прочищав стежки, обмітав паркан від снігу. У його дворі завжди було чисто, охайно. Такий порядок у нього був скрізь, починаючи з двору і кінчаючи робочим кабінетом.

Ті, хто знав Дмитра Івановича, завяди дивувались його працьовитості і наполегливості. Він цілими днями і вечорами писав, доповнював свій словник, звіряв окремі слова з іншими словниками та довідниками, давав коментарі до кожного слова.

* Дніпропетровський державний історичний музей, фонд № 1680-2.

**ГАЛИНА ЖУРБА
«ТОДІР СОКІР»
НА ТЛІ ІСТОРІЇ
РОМАН**

Ціна \$5.00 (в твердій обкладинці \$6.00). Книжка висилається тільки на замовлення (на бажання з автографом).

Адреса:

“TODIR SOKIR”, P. O. B. 3513, Plila. Pa. 19122

Яворницький находив собі роботу і під час відпочинку — підрізавав зайві гілочки на деревах, і не тільки біля свого будинку, але й в громадському сквері, відносив подалі камінючку, що лежала на дорозі, палицею згрібав і прикопував сміття, бо в усьому любив чистоту і охайність.

Одного разу Дмитро Іванович сидів з книгою в руках на веранді і підслухав таку розмову.

— Скажи, Степане, ти знаєш, чий це будинок?

— Ні. Не знаю! А чий?

— Яворницького. А знаєш, де він грошей взяв, щоб збудувати цей будинок?

— Не знаю. А де?

— Накопав — от де! Кажуть, що він сотні могил розкопав, усе шукав скарбів, поки знайшов таки. Отож за той скарб він і будинок собі збудував.

— Бреши, та в лад! — вигукнув з двору Яворницький. — Не в могилах накопав, а «Зопорожці» мені дали: написав три томи та й збудував собі будинок.

...При собі, в кишені, Дмитро Іванович завжди носив маленьку книжечку і олівець. Уважно слухаючи яку-небудь розповідь, він тихенько виймав свою книжечку і записував цікаві слова, оригінальні вирази, думку оповідача.

Дмитро Іванович часто бував на ярмарках, він умів дуже уважно слухати людей, не перебивав їх і лише під час паузи вставляв слово. Особливо це він робив тоді, коли розмова йшла з простими людьми.

Одного разу Дмитро Іванович закликав всіх співробітників музею до свого кабінету і сказав:

— Слушайте, що я вам прочитаю. Це мій твір, зветься — «Ярмарок». Я написав його після того, як побував у Котівці на величезному ярмаркові. Був там п'ять днів. Чого тільки я не чув, чого тільки не бачив! Отож хотілось мені вам почитати, а ви послухайте — може, дещо й поправите.

Майже дві години з великим захопленням ми слухали цей твір. Написаний він був чистою народною мовою, в ньому подані влучні образи, цікаві зарисовки кипучого народного ярмарку. Наш дружний сміх часто переривав читання цього теплого твору. Він щось нагадував нам «Сорочинський ярмарок», але спостережливий автор Котівського ярмарку знайшов нові типи, змалював нові картини з життя ярмарку, які посвоєму були цікаві і приваблювали слухача.

За довгі роки життя Дмитро Іванович виробив собі режим праці, харчування та відпочинку. Спав він мало: лягав о 12 годині ночі, вставав о 5 годині ранку і зразу ж ішов на прогулянку — у сквер або в парк ім. Шевченка. Після сніданка, годині о 9-й, помаленьку йшов до музею. На сніданок — чай з медом, а вечеря — кисляк та білі сухарі. Ніколи за своє життя не їздив на курорт, не кутив, не вживав спиртних напоїв. Знаючи це, в музеї ніхто при ньому не палив цигарок, ніде, було, не почувеш запаху тютюну.

Коли Дмитро Іванович втомлювався — він клав перо, тихенько сідав у кабінеті на канапу і без руху просиджував хвилини 30. Потім знову брався за роботу.

Влітку Дмитро Іванович часто ходив до парку Шевченка. Любив послухати музику. Диригент симфонічного оркестру М. М. Заржевський, який керував оркестрою в парку, добре знав професора Д. І. Яворницького. Щоразу, як тільки помічав, що прийшов Яворницький, підходив до Дмитра Івановича і шанобливо питав його:

— Ну, професоре, що для вас сьогодні зіграти?

— Люблю Чайковського. З великою охотою послухав би П'яту симфонію. Якщо можна, прошу вас...

І його прохання зразу ж виконувалося.

Він мав незвичайну пам'ять: добре знав, коли і з ким зустрічався, як звали візника, з яким 30 років тому їздив, знав ім'я та по батькові багатьох вчителів, простих людей: кобзарів, лірників, пастухів, чабанів, складачів народних пісень, цікавих оповідачів.

Дуже любив Дмитро Іванович молодь. У його будинок часто заходили студенти, нерідко вони зустрічалися з ним на прогулянці і розпитували про минуле нашого краю. Він охоче, жваво і яскраво розповідав історію України, про зустрічі з великими людьми, пересипаючи все це живим гумором, поговірками та приказками.

Під час однієї з таких прогулянок Дмитро Іванович розповів про свою зустріч з царським міністром. Це було в часи його перебування в Петербурзі. Викликав його до себе міністер внутрішніх справ. Зустрів він Дмитра Івановича дуже ввічливо, чемно.

— Скажіть, професоре, — питає він, — то ви пишете статті про запорожців?

— Я, ваше превосходительство.

— Хороші, дуже хороші статті! А чому ви пишете тільки про запроождів, хіба інші вас не цікавлять?

— Про запорожців я пишу тому, що цей розділ в російській історії недостатньо досліджений.

Міністер ще раз похвалив статті Дмитра Івановича і відпустив його з миром. А через деякий час Яворницький одержав «призначення» в Туркестанський край, під нагляд поліції.

Тепла і творча дружба склалась між вченими Д. І. Яворницьким і професором Ю. О. Фохтом. Вони обидва дуже захоплювались вивченням народної творчості, мови, звичаїв.

Професор Фохт, відпочиваючи з Яворницьким в парку ім. Шевченка, похвалився, що він багато знає українських пісень і знає таку, що Дмитро Іванович ще, мабуть, і не чув.

— Цікаво, — сказав Дмитро Іванович, — ану, проспівайте її, послухаю.

І Фохт тихенько проспівав. Дмитро Іванович уважно слухав, а потім сказав:

— Вона у мене є, але у вашій пісні є такий

варіант, що у мене не записано. Прошу повторити: я запишу цей варіант.

Фохт знову заспівав, а Дмитро Іванович записав нові слова пісні і занотував її на голос. Потім, усміхаючись, сказав:

— Щоб так знати українську душу, треба, мабуть, бути росіянином.

— Ні, — відповів Фохт, — треба бути таким, як ви, — професором словесности, знавцем українського народу.

27 листопада 1925 року, коли громадськість відзначала 70-річчя ювіляра, Остап Вишня прислав Яворницькому теплого листа:

«Низько кланяюсь, високоповажний і дорогий батьку, Дмитре Івановичу. Не мені цінувати сімдесят літ Вашого прекрасного життя й праці великої. Од усього серця вітаю Вас. Щоб жили Ви кріпко, щоб жили Ви довго, щоб збагачували культуру рідну на радість, на втіху, на користь грядущих поколінь. Щирий й низький уклін од Вашого Остапа Вишні».*

І пошана, і похвала ця — заслужені.

СЛОВО ПРО СЛОВО

Біля будинку Дмитра Івановича проходив один селянин. Він розгублено вдивлявся в обличчя прохожих і питав про щось у них. Але кожного разу люди розводили руки, відповіли «не знаю» й поспішали в своїх справах.

Селянин безнадійно махнув рукою і вже вирішив повертатися додому. Дмитро Іванович підмітав сміття біля свого двору і наважився зупинити чоловіка.

— Що ви, голубе, шукаєте?

— Та вулиці ніяк не знайду. Ми в селі знаємо, чия собака гавкне, а тут кого не спитай за вулицю — не знають, — бідкався дід.

— Яку ж ви шукаєте вулицю?

— Жоринську! — якимось невпевнено й плутано відповів селянин.

— Може, Дзержинську?

— Та може, й так. Гляньте. Ось тут у мене й записано.

Селянин подав зайозлений шматок паперу, на якому олівцем було нашкрябано: «Вулиця ім. Дзержинського».

— Ходімте, я вас проведу до тієї вулиці, — сказав Яворницький.

— От спасибі, покажіть, будь ласка. А то вже годин три швендяю і ніяк не знайду простого діла — вулиці.

По дорозі між селянином і провідником зав'язалась розмова. Селянин виявився балакучим. Дмитро Іванович розпитав, звідкіля він прибув, ко-го тут розшукує і що він є за людина.

Чоловік почув свою мову, просте поводження

* Дніпропетровський державний історичний музей, фонд № 793.

і зразу ж відчув себе вільніше, відповідав на всі запитання вченого.

Така зустріч з простою людиною — знахідка для історика й фолклориста. Дмитро Іванович жадібно вловлював кожне слово, кожную цікаву фразу. Він як губка всмоктував їх своєю пам'яттю.

Повернувшись додому, Яворницький хвалився:

— Я тільки що зустрів незвичайно цікавого селянина. З його вуст сипались чудові приказки, поговірки і слова, як золоте зерно. Я запропонував йому присісти на лавці біля одного будинку і ще погомоніти. Він охоче згодився. Присиділи ми з ним годин дві. Я такі записав у нього слова, що ніхто в світі їх не чув. Певен, що їх і в словниках немає.

Дмитро Іванович виїняв блокнота і почав зачитувати вирази та слова простої людини, які він назвав золотим зерном.

— Він як сказав — наче зав'язав.

— Якщо пшениці немає, то й половина не потрібна.

— От воно й опудилось.

— Ти, кажу йому, мене гляди, так швидше дома будемо.

— Так він мене як ущучив.

— Він як почав його гамселить кулаками.

— Він, той чоловік, співа гарно, з притиском.

— Ми не доходили ряду, то не наше діло.

— Без ума — пропала сума.

— Йому кортить, як бабі шкуринка.

— Бачите, воно панського роду, тільки змалку занехаяне.

— Він так її любить, як собака цибулю.

Посмакувавши тими виразами, вчений сказав:

— І ще хотілось посидіти з цим дідком, та бачу — спішить старий. Попрощалися з ним, подякували один одному та й розійшлися.

Записна книжка Дмитра Івановича вся заповнена. Він поспішає додому, сідає за стіл і доповнює свій багатющий український словник та фолклорну збірку.

Одного разу вченого запитали, побачивши на столі Дмитра Івановича безліч записаних слів:

— Якими засобами ви збирали ці слова?

— Різними. Є добрі люди, які записували й прислали мені слова, пісні, поговірки. А більш за все я сам їх збирав.

— Цікаво, як саме?

— Можу вам розповісти один випадок. Влітку я частенько виїжджав у глухі, віддалені від міста села, і там хоч пригорщєю гребя ці скарби народні. Тільки слова ці від людей не так легко взяти: як підмітять, що записую або щось перепитую. зразу ж одсахнуть, насторожяться. Тоді з їх уст нічого не витягнеш: що попові можна, те дякові зась!.. Так от, якось я був у селі Нехворощі. Проходячи біля річки, я примітив гурт селянок, що полоскали білизну у воді і гаряче сварились між собою. Як же, думаю, до їх підійти, як послухати, щоб не сполохнути! Тоді я обійшов річку з друго-

го боку, заліз в очерет, підліз до них поближче, витяг з кишені книжечку і майже весь день просидів там, як чорт у болоті. І все ж недарма сидів. Я записав такі слова, такі вирази, яких ні в словниках, ні в художній літературі не знайдете. Он як інколи доводиться діяти, коли хочеш збагатити свого словника живим народним лексиконом.

ПОМІЧНИКИ ВЧЕНОГО

Читач нашої книги вже знає, що Д. І. Яворницький все своє трудове життя збирав дорогоцінні скарби матеріальної та духової культури народів. Для збирання людської словотворчості він мав чимало кореспондентів — вчителів, агрономів, лікарів, письменних селян. Найактивніші з них були: О. Коваленко, М. Сергіїв, Ф. Заболотний, І. Аутодаров, В. Патлянь, М. Погрібняк, О. Білаш, В. Соляник та інші. Вони систематично прислали йому цінний етнографічний матеріал — слова, пісні, поговірки тощо.

— Робили це вони, — говорив Дмитро Іванович, — не з принуки, а з власного бажання. бо знали, що зібрані ними скарби духової культури народів потраплять в надійні руки і стануть здобутком української культури.

Дмитро Іванович мав з ними тісний зв'язок, часто листувався. Відповідаючи на листи, інструктував, давав ділові поради, як і що саме слід записувати. Коли вперше академік звертався до вчителя, він посилав йому наперед виготовленого в друкарні листа, з якого можна було взяти, що саме збирає і чим цікавиться вчений.

Для молодих вчителів, що вперше включались в цю благодійну справу, це був чудовий порадишник написаний живою, дохідливою, зрозумілою мовою. Ось цей лист.

«Вельмишановний колего!

Для складання українського словника справжньої народної мови, над яким, між іншим, працюю десятки літ, мені потрібні всі слова, характерні взагалі для української лексики, а надто матеріал з народного гумору, фантазії та побуту: оригінальні прізвиська (як дражнять по-вуличному), назви з сільськогосподарської економіки та технології, назви трав та ліків, слова, що висловлюють чоловічу та жіночу грубість, любов, кохання та інше, мало-вживані слова до хатнього убору, приладдя та знаряддя; народна гігієна і все інше, що стосується до людської словотворчості.

Зарані, сподіваючись на Вашу ласкавість, дякую і прошу весь цей матеріал посилати на адресу: м. Дніпропетровськ, Крайовий музей, Жовтнева площа, 2, професорові Д. І. Яворницькому».

Широко залучав Дмитро Іванович до цієї роботи і своїх студентів.

— Слушайте, голубчики, — звертався він до них перед канікулами. — От ви зараз роз'їдетеся по всій Україні, ви побачите добрих старих людей, які знають різні прислів'я, приказки, поговірки, пісні. Записуйте ці скарби народні, а як повернетесь

у Дніпропетровськ — занесіть свої записи до мене. Дуже буду вам вдячний.

А студентів було ж багато, і з різних областей, республік — це було невичерпне джерело.

Найактивнішим його кореспондентом був учитель з Томаківки Микола Костянтинівич Сергійв, з яким у вченого склалась щира й тепла дружба. Про цю дружбу й хотілось розповісти трохи більше.

М. К. Сергійв — обдарований сільський вчитель, активний культурний діяч. Як і багато подібних йому вчителів, був справжнім будівником нового життя на селі, особливо в перші два післяреволюційні десятиліття.

Ось що писав про себе М. Сергійв:

«І листівку Вашу, дорогий Дмитре Івановичу, і листа одержав. Відповідаю на запитання: народився я в 1904 р. в Томаківці, в сім'ї вчителя 2-ї Томаківської земської школи. Батько мій вчителював у Томаківці більше 20 років і помер од тифу в 1920 р. Мати моя в Томаківці живе тридцять років, родом вона з селян Полтавщини.

Вчився я після початкової школи в Олександрівській гімназії до 1917 року. В тому ж році в Томаківці було відкрито українську ім. Т. Г. Шевченка гімназію, до неї батько й перевів мене. Закінчив її в 1921 р. Після того закінчив кілька спеціальних курсів з педагогіки і пішов учителювати».

Літо 1928 року. Будівництво Дніпрогесу в повному розпалі. Археологам не можна гаяти часу. Їм треба якнайшвидше дослідити острови та узбережжя Дніпра, що підлягають затопленню. До Кічкаса виїхала археологічна експедиція Академії наук УРСР. Голова експедиції — академік Д. І. Яворницький. Йому доручено скомплектувати експедицію і провести всебічні археологічні розкопки тих місць, які він десятки разів сходив за своє життя. До цієї експедиції Дмитро Іванович запрошує і вчителя М. К. Сергійва.

«Дорогий земляче! — звертається до нього Яворницький. — Коли Ви одержите цього листа, то зразу сідайте на потяг і їдьте до Кічкаса. В Кічкасі знайдіть мого археолога Сергія Свиридовича Гамченка і допомагайте йому в його роботі. Ну, гайда на працю!»

Але Сергійв через тяжку хворобу не зміг виїхати в Кічкас і взяти участь в археологічній експедиції. Тому Яворницький радить йому збирати етнографічний матеріал, яким вчений був дуже задоволений.

Та хвороба, видно, була дуже серйозною, листування між ними перервалось. Академік Яворницький занепокоївся і першим написав теплого, турботливого листа до свого «синка»:

«Любий і дорогий синку!

Я цілу вічність не маю ні від Вас, ні від Вашої матусі ніякої звістки. Чи Ви живі, чи Ви здорові, чи Ви уже знову вчителюєте, чи все на покой — не знаю про те нічого.

Сам я за послідні часи двічі хворів: одного разу мене так обікрали, що мені ні з чим буде ви-

їхати до Києва, на академічну сесію. Утішаю себе тим, що до Києва я зараз не поїду, бо ось скоро настане й зима, а взимку я ні за які гроші не ввіду з дому. Поїду тільки напровесні. Роботи зараз у мене велика сила, і я од неї змагаю.

Напишіть же, голубчику, як там Вам та Вашій матусі живеться. Чи маєте Ви надію, що проживете безбідно всю зиму до весни?

Гаряче вітаю Вас і Вашу матусю

Ваш Д. Яворницький».

При всякій біді, чи то мова йде про здоров'я, чи за ремонт хати, М. К. Сергійв звертається до свого «батька» за порадою і допомогою.

«Батьку мій дорогий, визвольте мене з цієї грошової скрути, в якій тепер оце я опинився. Надходить осінь. Я почав ремонтувати хату (підмазувати черепицю на покрівлі, мазати стіни в хаті). Почав, кажу, а краю роботі найти не можу за браком грошей.

Тяжко мені доводиться в цей час ще й тому, що моя мати хворіє малярією у гострій формі, лежить, а мені доводиться харчуватися з базару, треба платити величезні гроші за самі продукти харчування.

Проте хоч і як там не важко мені тепер, а здоров'я моє поліпшується і далі: я вже шість місяців не маю головокружіння і припадків.

Тож підтримайте, рідний мій, допоможіть мені грошима, щоб я таки кінчив ремонт і зміг спокійно зустріти осінні дощі і зимові хуртовини.

Ваш Микола Сергійв».

(Далі буде)

НОВІ ПУБЛІКАЦІЇ

МОНОГРАФІЯ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В ДОБІ УНР НА ВИКІНЧЕННІ

Д-р Матвій Стахів: **УКРАЇНА В ДОБІ ДИРЕКТОРІЇ УНР. Том 7. ВИХІД ІЗ КРИЗИ.** Видання Бібліотеки Українознавства Наукового Товариства НТШ. Стор. 432, вісімки.

Цей 7-ий том історії України в добі Директорії УНР розглядає події по цей і по той бік оборонного фронту проти інвазійної війни Радянської Росії й Польщі проти України в часі між березнем і червнем 1919 р. Це час трагічної кризи на політичних і мілітарних фронтах України та спроби знайти вихід із цієї кризи. На цей короткий час припадають два державні перевороти (в Кам'янці в березні і в Рівному в квітні), а потім нагальний генеральний наступ польської армії проти цілої України в травні свіжими силами дивізії ген. Галлера. При кінці цього періоду наступає шукання нових політичних концепцій Уряду УНР у зовнішній політиці і зокрема його тимчасове перемир'я з Польщею.

Автор наводить важливі документи в повнім тексті, а менше важливі — в уривках. Також джерельні дані цитовані дослівно. Самих джерельних відсилачів-приміток є в книжці 309. Поза тим об'єктивність праці гарантує її видання в рамках Наукового Товариства ім. Шевченка, де автор є дієвним членом, як також є він членом редакційної колегії Енциклопедії Українознавства, професором Українського Вільного Університету і дійсним членом Міжнародної Вільної Академії Наук у Парижі.

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

Вельмишановний та дорогий Петре Кузьмовичу!

Ви знаменито почали 1967-й рік! У числі 204, за січень місяць 1967-го року, видрукували велику й ґрунтовну статтю за нашого земляка великого опероного співака Івана Олексівича Алчевського, яку написав наш видатний диригент Д. Петрівський.

Бувши ще гімназистами у Харкові, з 1903-го до 1910-го року ми з братом Миколою (майбутній професор української літератури) були часто запрошені нашою поетесою Христинною Олексівною Алчевською — сестрою Івана Алчевського в останніх роках нашого перебування в гімназії до родини Алчевських в кожний приїзд нашого знаменитого співака до Харкова!

Христинна Олексівна була учителькою французької мови в одній із жіночих гімназій Харкова. Мешкання Алчевських було чудово умебльовано. Господиня, Христинна Данилівна, звичайно, нас представляла своєю синівкою перше чим він починав співати. Це були вечори, яких ми ніколи не забули. Співав він нам багато арій з опер, а найбільше українських пісень під свій власний акомпаньямент на роялі.

Велика подяка панові Петрівському за його прекрасну розвідку про Івана Алчевського. Хоч і чув багато разів спів Ів. Алчевського, а тільки як прочитав статтю пана Петрівського, я зрозумів якого велетня-співака ми мали! Усе, що написав про Ів. Алчевського пан Петрівський, правдиве. Добре, що наш співак такого обдарування був дуже скромною особою — не робив собі реклами. Достойно поведився. І таку велич, такий талант москвини знову хотіли в нас вкрасти. Сердечна подяка панові Петрівському, що він цього не допустив, а Вам, дорогий Петре Кузьмовичу, велике спасибі, що видрукували його статтю.

Число 205 "Нових Днів" принесло нам великий есей "На шляху до великої України" нашого талановитого журналіста Романа Рахманного. Дорогий редакторе, спасибі Вам за ці два подарунки!

Ваш Петре ПЛЕВАКО, Париж.

Вельмишановний Петре Кузьмовичу!

Дозвольте висловити подяку п. Д. Петрівському за його надзвичайно цікаву і цінну статтю про нашого визначного співака-українця недавної доби Івана Алчевського. Для багатьох з нас, тобто з молодшої генерації, такі особистості, як Іван Алчевський, мало або навіть зовсім невідомі. Тому лише з вдячністю і признанням хочеться відзначити такі праці наших старших громадян, які дають нам можливість пізнати в правдивому світлі великих людей нашого народу, які, на жаль, часто або стають присвоєні іншими, навіть нашими воєрами, або просто забуваються.

Як видно з статті, п. Д. Петрівський присвятив багато часу та праці, щоб повернути Івана Алчевського туди, куди він сам все своє життя належав — до українського народу. За це напевно сам Алчевський був би вдячний авторові.

У нашому еміграційному суспільстві існують якісь дивні (не вживаючи сильніших слів) парадокси. Час від часу в українських газетах появляються замітки чи навіть радісні повідомлення, що такий і такий актор з Голлівуду в дійсності є українського походження. Він навіть десь признався, що його батьки походять з України. Тоді наші газетні писакки роздувають цю історію до неймовірних масштабів і навчають нас, щоб ми були горді за них. Що ці актори зробили для України, чи для нашого суспільства — залишається неважливим.

Або скільки доларів подарували (як Алчевський це робив) для нашої справи — теж не важливе. Усе ж ми їх славимо, навіть запрошуємо на відкриття пам'ятника Шевченка, даючи їм почесне місце і закликаємося з радості, як раби, коли вони прочитають кілька слів по-українськом. А от приїхали наші справжні мистці чи поети з Києва до нас, і ми, "справжні патріоти", кинулися в паніку, мішасмо їх з болотом, демонструємо, бігаємо перед ними з плакатами і навіть наказуємо усім емігрантській братії з ними не зустрічатися. А тих, що зустрічаються, ми виключаємо з українського суспільства, бо ж тепер, як виходить, українським суспільством може бути тільки те, що належить до т.зв. "визвольного фронту".

Цікаво, чи ми б також демонстрували, якби Алчевський (якби був живим) приїхав з Києва тепер і співав в паризькій опері?

Д-р А. ЛИСИЙ, Мінеаполіс, США.

Високоякісні умеблювання їдалень, спалень та сальонів, радіоприймачі, гай-фай-стеріо, піаніна, акордеони, килими, хідники (доріжки), лампи, холодильні, електричні та газові печі, пілососи та інші речі хатнього вжитку найкраще купите в

ALPHA FURNITURE Co. Ltd.

735 Queen Street West, Toronto 3, Ontario
Telephone: EM 3-9637

"Альфа" пропонує Вам не лише добру якість речей, а ще й добру культурну обслугу і пораду.

Купуючи в "Альфi", маєте певність, що частина Ваших грошей, витрачених на хатнє устаткування, власники крамниці повернуть на розбудову на-

СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ НАУКОВО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ФОНД

Ім. Лесі і Петра Ковалевих
проголошує
з нагоди 50-ліття їх шлюбу
**НАУКОВИЙ КОНКУРС
НА ІСТОРИЧНУ ПРАЦЮ**
(монографію)

Темою її може бути якийнебудь відтинок історії України з позитивним державницьким навітленням. Наукове Жюрі, зробивши оцінку надісланих творів (щонайменше 100 ст. машинопису), признає одну нагороду розміром 400 дол.

Реченець конкурсу: 31 грудня 1968 р.

Твори надсилати у трьох примірниках на адресу Централі Союзу Українок Америки:

UKRAINIAN NATIONAL WOMEN'S LEAGUE
OF AMERICA
4936 N. 13th Street
PHILADELPHIA, Pa. 19141, USA.

НОВІ ДНІ, КВІТЕНЬ, 1967

Один із столів на бенкеті на честь французьких журналістів: "кучерява лисина" належить поетові Б. Олександрову, Алла Гавриш — "присмокталася" до склянки, М. Гавриш — вислухує докори одумівки Діни Кравченко (теж така моя "помічниця", як і Жена), П. Волиняк розв'язує проблему: і що та симпатична Алла п'є: молоко чи "вигрутку", В. Солонника ("Гомін України") — "наминає ковбасу", В. Левицький ("Н. Шлях") "не вліз" на фото...

У суботу 8 квітня голова міста п. Вільям Денісон дав обід у "Роял Йорку" на честь етнічної преси і французьких журналістів. На фоті з цього обіду: П. Волиняк — дуже надійний кандидат на католицького монаха і його найпевніший друг і приятель всч. о. Петро Хомин (редактор католицької "Нашої Метри") — найнадійніший кандидат на православного єпископа, а в центрі — дружина редактора гетьманської "Батьківщини", М. Пороюка, колишнього католицького богослова, лютого ворога нашої Національної Революції і її провідників ("Із'ять" слова "революція" й "демократія", "дайш гетьмана!", хоч лусни...). Його дружина, Дарія, як бачите, дуже добре себе почуває між двома найбільшими демократами...

Голова Асоціації Етнічної Преси д-р Й. Кіршбаум відкриває пресову конференцію, у якій взяло участь коло 100 осіб. Перед мікрофоном — голова уряду Онтаріо п. Джон П. Робартс.

ЯКЩО Б ВИ БУЛИ МАЛИ ПОВАЖНУ
СУДОВУ СПРАВУ, ТО ЧИ
ВИ БУЛИ Б СПРОМОЖНІ
ОПЛАТИТИ
ПРАВНИЧІ КОШТИ?

Тепер ви будете спроможні

Не одна кримінальна чи цивільна справа чи спеціальна правна порада може коштувати більш, ніж Ви можете заплатити.

Проте справедливість може залежати від цих обох аспектів.

Неспроможність оплатити адвоката — це остання перешкода у вимірі справедливості нашого права.

В Онтаріо ця проблема вже не існує.

29 березня 1967 р. нове законодавство про правну допомогу входить в силу в Онтаріо. Воно гарантує, що жоден житель провінції не буде позбавлений своїх законних прав з причини браку грошей.

Ви виберете собі свого адвоката.

У таких випадках ви вносите заяву до нього або до директора своєї округи. Тоді буде устійнено, яку частину коштів Ви зможете заплатити, або вас зовсім звільнять від оплати. Решта коштів буде покриватися з фонду правової допомоги, який створив Уряд Он-

таріо. Цим пляном завідує Товариство Правників Верхньої Канади.

У таких випадках ані суд, ані громадськість не буде знати, що Ви отримали правну допомогу. Це залишиться приватною справою поміж вами й вашим адвокатом.

Така розв'язка проблеми правової допомоги вважається за найпоступовішу в цілому світі.

А до її завдання належить застосовувати справедливість до кожної людини згідно з законодавством.

The Law Society of Upper Canada.

ONTARIO
PROVINCE OF OPPORTUNITY

НОВИЙ ПЛЯН ПРАВНОЇ ДОПОМОГИ ОНТАРІО — ДІЄ ВІД 29 БЕРЕЗНЯ 1967 р.

Адресу директора вашої місцевої округи довідаєтеся від свого адвоката або в канцелярії Провінційного Директора: 425 Юніверсіті Авеню, Торонто.